KARYS

1968
Lietuvos Kovos Metai
RUGPJŪTIS - RUGSĖJIS - SEPTEMBER
Nr. 7

KARYS

1968
Laisvės Kovos Metai
Nr. 7 (1444)

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis
Administratorius — Leonas Bileris
Redaktoriaus pavaduotojas — Jonas Rūtenis

Atskirus skyrius redaguoja:
P. Petrušaitis — Tremties Trimitas
E. Petrauskaitė — Šaulė Tremtyje

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Bronius Balčiūnas — Karinės Žinios
Leidžia — L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

TURINYS

Šilas prie Žaliųjų ežerų, Vilniaus apyl. ..... *viršelis*
J. Miškinis — Tautos idealas—laisvė 193
A. Budreckis — Lietuviškoji ekspansija 194
P. B. — Ar Lietuva, Latvija ir Estija laisva valia įsijungė į Sovietų vergų imperiją 198
V. Lagenpušas — Artileristo dienos 205
J. Krimantėnas — Jotvingiai ir Lietuvos sienos 208
K. Uoginis — ALVUDAS 211
B. B. — Šiandieninis Sovietų arsenalas 214
Šaulė Tremtyje 216
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 220
Karinės Žinios 221
Kronika 223

ATSTOVAI: Baltimore ..... M. ŠIMKUS
Chicago ..... J. STANKŪNAS
Cleveland ..... F. EIDIMTAS
Los Angeles .... O. ŽADVYDAS
Philadelphia .. A. IMPOLĖNAS
Australija ..... V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

Boston, Mass. — S. J. Minkus

Chicago, Ill. — "Gifts International", "Marginiai'", "Parama".

Detroit, Mich. — V. Perminas

Grand Rapids, Mich. — J. Belinis

Kenosha, Wis. — B. Juška

Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas

Newark, N.J. — Kazys Trečiokas

Omaha, Nebr. — J. Kantanavičius

Woodhaven, N.Y. — J. Pašukonis ("Aidas") "Romuva"

Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — Z. Orvidas

Toronto, Ont. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius

Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 74 Priory Road, Kew Surrey

AUSTRALIJOJE:

P. Mažylis — 1 Taroonga Court, Norlane, Vic.

L. Vasiliūnas — 3 Wall Street Norwood 5067

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A. Subscription $7.00 per year. Single copy 70 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

KU biblioteka
093 00523812 7

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 7 (1444) RUGPJŪTIS - RUGSĖJAS - SEPTEMBER 1968

Tautos idealas — laisvė

JONAS MIŠKINIS

Lietuvos nepriklausomą gyvenimą nutraukė klastingoji bolševikų jėga, kuri nūdien kad ir netiesioginiai, grasina viso pasaulio laisvei. Maskvos despotai siekia to įvairiais būdais ir priemonėmis. Lietuva buvo persilpna tai jėgai pasipriešinti ginklu.

Bet lietuvių tautai paliko kitas ginklas — dvasinis pasipriešinimas. Tasai pasipriešinimas ir šiandien reiškiasi Lietuvoje. Palikusieji saugoti gimtųjų sodybų, dažnas, kuris tik nepakluso okupantui, susilaukė lietuvių knygnešių, kankinių ir kitokių kovojusių dėl Lietuvos laisvės, tragiško likimo — ištrėmimo Sibiran, arba visiško sunaikinimo. Daugiau kaip 80,000 lietuvių turėjo pasitraukti iš Tėvynės svetur ir pasitenkinti benamiškumu. Tokia tragedija ištiko ne vien lietuvių tautą, bet ir daug kitų. Todėl, laisvasis pasaulis intensyviai ruošiasi ir jau Vietname priešinasi tai bolševikinei jėgai, kuri yra pavergusi Lietuvą ir kuri yra visai žmonijai grąsinanti nelaimė.

Šių dienų įvykiai ypatingai įpareigoja mus visus, laisvuose kraštuose gyvenančius, savo jėgas, nepalaužiamą valią ir energiją skirti Lietuvos išlaisvinimui.

Augščiausias tautos idealas — laisvė. Lietuvos laisvei atgauti geriausieji tautos sūnūs paaukojo brangiausią savo turtą — gyvybę. Nežinomojo Kareivio kapas, savanorių-kūrėjų, šaulių, partizanų pralietas kraujas ir usnimis užžėlusieji jų kapai uždeda mums kilnią pareigą vieningai siekti iš okupantų išlaisvinti krauju persisunkusią ir ašarose pasruvusią Lietuvos žemę.

Pokarinė Europos drama nūdien daugeliui tautų kelia įvairių klausimų ir sukelia įvykių, nuo kurių vienokio, ar kitokio išsprendimo priklauso ir mūsų ateitis. Todėl labai svarbu, kad mūsų tautos medžiaginis ir moralinis apginklavimas būtų kuo tobuliausias.

Kuriuo keliu ir kuriais būdais mes turime ruoštis Lietuvos laisvės atgavimo? Pirmiausiai, kiekvienas lietuvis, kur jis begyventų, turi ugdyti savy tautinę sąmonę, palaikyti ryžtingą nuotaiką, tautos laisvės ir garbės neabejotiną pajutimą. Vadinasi, visur turime ir visados skiepyti tautinį lietuvišką sąmoningumą, kad kiekvienas lietuvis būtų pasiryžęs savo gimtąjį kraštą vaduoti ne tik žodžiais, aukomis, bet reikalui esant ir veiksmais.

Be to, turime visur rimtai kovoti su tais dūsavimais bei aimanavimais, kad Lietuva yra maža valstybė ir negausi tauta.

Turime kiekvienas žinoti, kad valstybės ir tautos ateitį lemia ne jos didumas ir gausumas, bet vieningumas, darbštumas, ištvermingumas, augšta moralė, pasitikėjimas be svyravimų savo pajėgumu, įsitikinimas, kad dirbama ir kovojama didžiajai Tėvynės idejai ir tautos laisvės atstatymui. Turime siekti, kad kiekvienas žinotų, kad mūsų tauta Baltijos jūros skalaujamoje žemėje gyvena jau tūkstančius metų ir suprasti kokia yra lietuvių tautos paskirtis gausingoje pasaulio tautų šeimynoje.

Ko tauta vieningai ir ryžtingai siekia, tai to visada pasiekia. Tik svarbu, kad jos siekimus lydėtų visų jos vaikų susiklausymas, rūpestingumas, pasiruošimas ir vieningas darbas.

LIETUVIŠKOJI EKSPANSIJA

ALGIRDAS BUDRECKIS

(Pradžia KARYS Nr. 5)

LIETUVIŠKOJI EKSPANSIJA MINDAUGO LAIKAIS

Kiek vėliau, 1262 m., Vitebskas grįžo į Lietuvos valdžią. Vitebskas buvo paveržtas iš Didžiojo Naugardo kunigaikščio Aleksandro Nevskio, kuris buvo priverstas atšaukti savo sūnų. Jo vietoje atsisėdo Tautvilo sūnus Konstantinas, vedęs Nevskio dukrą Eudoksiją. Konstantinas ir Tautvilas 1262 m. dalyvavo karo žygyje į Livoniją, iki Tartu, kai Mindaugas buvo įsiveržęs už Dauguvos.

Mindaugą nužudžius, 1263 metais, Treniota pakvietė Tautvilą atvykti į Lietuvą ir dalintis žemėmis bei palikimu. Tačiau jie vienas antru nepasitikėjo ir kėsinosi į vienas kito gyvybę. Savo valdovą išdavė Polocko bajoras rusas Prokopij, ir taip Treniota Tautvilą nužudė. (Valuinės metraštis aiškina: ... priedi semo rozdelive zemliu i dobytok Mindovhov, onomu že priehavšu k nemu i poča dumati Tavtivil chotja ubiti Trejnata a Trejnata sobe dumašet na Tovtivila pak i ... Trejnata že poperediv i ubiv Tovtivila i nača kniaziti odin. *PSRL*, II, psl. 860-861). Polocko gyventojai buvo raginami nužudyti ir Tautvilo sūnų Konstantiną, kuris su savo vyrais pabėgo į Naugardą (... i prosiša u poločan syna Tovtivilova ubiti že ... o ubeža v Novhorod.).

1263 m. Vitebsko kunigaikštiją užvaldė Lietuvos kunigaikštis Gerdenis. Nors Vitebskas nuo Mindaugo laikų pateko Lietuvos priklausomybėn, bet visdėlto sugebėjo išsilaikyti kaip sritinė kunigaikštija, turėjusi čia lietuvius, čia Riurikaičius savo kunigaikščiais, kurie, tačiau, pripažino Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos viršenybę. Apie 1265 m. Vitebsko kunigaikščiu buvo Iziaslavas, pripažinęs DLK Vaišvilko viršenybę.

Vienas iš įdomiausių mindauginių karžygių buvo kunigaikštis Daumantas, kuris dalyvavo papasikėsinime prieš karaliaus Mindaugo gyvybę. Daumantas išbėgo iš Lietuvos su savo palyda ir tapo Pskovo valdovu, ir gynė tą miestą nuo priešų. Jo narsumas ir kovingumas jam užpelnė net pravoslavų šventojo titulą!

Daumantas pabėgo į Pskovą 1266 m. su visais savo palydovais ir šeima. Pskovą tada valdė Naugardo kunigaikščio Jaroslavo sūnus Sviatoslavas. Pamatę Daumanto asmenyje didelį karžygį, pskoviečiai išsirinko jį savo kunigaikščiu. Naugardo kunigaikštis Jaroslavas Jaroslavaitis ėmė reikšti nepasitenkinimą ir norėjo Daumantą išvaryti. Tačiau, prie atviro karo tarp Naugardo ir Pskovo nepriėjo: naugardiečiai atsisakė savo kunigaikštį remti, ir jis buvo priverstas paleisti savo kariuomenę. Tais pačiais 1266 m. Daumantas vedė Aleksandro Nevskio vaikaitę ir tuo būdu susigiminiavo su Riurikaičiais. Nuo pat savo išrinkimo Daumantas stengėsi keršyti DLK Vaišvilkui ir su pskoviečiais išsirengė žygiui į Lietuvą, kurio metu jis paėmė į nelaisvę kunigaikščio Gerdenio žmoną su dviem jo sūnumis.

Matyti, kad Gerdenis, buvęs Mindaugo šalininkas, palaikė Vaišvilką, kuris jam užrašė Daumanto valdą Nalšėnus. Be to būta dar ir senų sąskaitų. Surinkęs 700 ginkluotų vyrų, lydimas kunigaikščių Gotarto, Lumbėjo ir Lugailos, Gerdenis išvyko jieškoti Daumanto. Priėjus Dauguvos upę, Daumantas slapta įspėtas apie Gerdenio kariuomenę, tik su 180 vyrų puolė 700 Gerdenio lietuvių ir juos visai sumušė 1266 m. balandžio 18 d. Kautynėse krito Gotartas ir daug kitų. Dalis nuskendo Dauguvoje, o Gerdenis su likučiais grįžo į namus. Dar kelis kartus Daumantas puolė Gerdenį, kuris, veikdamas prieš Daumantą, buvo užmezgęs artimus ryšius su Naugardo Jaroslavu ir Tverės kunigaikščiu. Ilgainiui, 1267 m. žiemą, įvyko naujas Daumanto įsiveržimas į Gerdenio žemes ir Gerdenis žuvo kautynėse.

1267 m. naugardiečiai drauge su pskoviečiais suorganizavo žygį, kuriam vadovavo Daumantas. Pakeliui kilo ginčai, kur toliau žygiuoti. Pagaliau buvo nužygiuota į šiaurės Estiją, kur netoli Rokoboro, prie Vesenbergo, Daumanto kariauna sutiko Livonijos magistro kariuomenę ir 1268 m. vasario 18 d. kruvinose kautynėse ją sumušė. Daumantas apiplėšė pajūrį ir su dideliu grobiu grįžo į Pskovą. Tarp 1271 ir 1272 m. jis sėkmingai kovojo su kalavijuočiais, net Naugarde įsigydamas didelį palankumą. 1282 m. Daumantas padėjo savo uošviui Dimitrui užimti Naugardui Lagodos sritį ir Koporiją. Po to, metraščiai jo nemini iki 1299 m., kada, nepaisydamas savo žilos senatvės, Daumantas dar kartą sumušė kalavijuočius, kurie ketino pulti Pskovą. Po to, gegu-

žės 20 d., jis mirė. Daumantas buvo vienintelis lietuvis kunigaikštis, kuris visiškai nepriklausomas nuo Lietuvos valdė rusinų valstybę.

8. ŽYGIAI Į RYTUS

Po Saulės mūšio, kuriame lietuviai sutriuškino Kalavijuočių ordiną, lietuvių žygiai buvo daugiau nukreipti į rusinus rytuose ir pietuose. Rytuose lietuvių didžiausias varžovas buvo Naugardo arba Mugėpilio Respublika.

Kievui nusilpus, Naugardas pasidarė nepriklausomos pirklių ir miestelėnų respublikos sostinė. Augščiausią politinę galią turėjo vėčė, kuri rinkdavo Respubliko kunigaikščius. Naugardo kunigaikščiu virsdavo tik vyriausias kariuomenės vadas, kuris turėjo tik teisminių pareigų, bet neturėjo nei administracinės, nei įstatymų leidžiamosios galios.

Prekybinė Naugardo reikšmė išaugo dėl pačių naugardiečių išvystytos prekybos ir prekybai patogios geografinės padėties. Naugardas pasidarė žymiausiu prekybos tarpininku tarp slavų bei suomių-ugrų tautelių, iš čia ir jo pravardės kilmė Mugėpilis. Volchovo ir Nevos upėmis prekyba buvo palaikoma su Baltijos jūros šalimis, ypač su Gotlando salos Visby miestu. Ilmenio ežeru, Lovatės upe, toliau pervilkę laivus į Dnieprą, Naugardo pirkliai pasiekdavo Juodąją jūrą, iš čia parsiveždavo Bizantijos prekių: vyno, šilko, aukso ir kit. Jau XIV a. Naugardo Respublika turėjo apie 400,000 gyventojų. Pats Naugardas ėmė vadintis *Gospodar Velikij Novgorod.*

Jau Lietuvos valstybės kūrimosi metu Naugardui tekdavo nukentėti nuo lietuvių naikinamųjų karo žygių, kai lietuviai dar XIII a. pradžioje nusiaubdavo Naugardo teritoriją prie Lovatės upės ir kartais pasiekdavo Ilmenio ežerą. Pavyzdžiui, 1225 m. tokia didelė lietuvių kariuomenė buvo įsiveržusi į Naugardo žemes, jog rusinų metraštininkas pažymėjo, kad naugardiečiai dar niekada nebuvo matę tiek daug kareivių. Susikūrus Lietuvos valstybei, pavojus Naugardui dar labiau padidėjo. Kartais lietuviai ir Naugardas bendradarbiaudavo, kariaudami prieš Livonijos ordiną, kuris buvo užėmęs Nugardo kolonijas lybių ir estų žemėse. XIII a. trečiame dešimtmetyje naugardiečiai ir lietuviai suruošė du bendrus naikinamuosius žygius prieš Livonijos ordiną. Kiek vėliau Mindaugo pasiųsti kiti Lietuvos kunigaikščiai siaubė Naugardo žemes 1240 - 1242 metais. Lietuviai sumušė naugardiečius ant Lūgos krantų. Bet sekančiais metais Naugardo Aleksandras sudavė lietuviams smūgį ir juos išvijo iš tos srities. 1262 m. Mindaugas vėl sudarė sąjungą su Naugardu prieš Livonijos ordiną, tačiau Naugardo kariuomenė į Mindaugo žygį kažkodėl neatvyko.

Dail. Dagys: — Į karo žygį

Lietuviai padarydavo tolimus žygius ir rytuosna. 1245 m. lietuviai pasiekė Tvercos upę, kur jie apiplėšė Toržoką. 1248 m. lietuvių kariauna laimėjo kautynes Zubcove ties Volga ir prie Protvos (Okos intako). Tuose žygiuose Mindaugo pulkams dažnai talkindavo Polocko kunigaikštis Tautvilas.

9. KOVOS SU VALUINE

Į augančią Mindaugo galybę labai nepalankiai žiūrėjo Valuinės kunigaikščiai. Haličas-Valuinė kartais kariaudavo su Lietuva, besivaržydama dėl jotvingų ir dregovičių gyvenamų, taip vadinamų, Juodosios Rusios žemių, buvusių į pietus nuo Nemuno augštupio. 1245 m. Mindaugas padėjo Vasilkui ir Danieliui kariauti prieš kitus Rusios kunigaikščius, bet 1246 ir 1247 m. Valuinė buvo lietuvių užpulta.

1249 m. Valuinės kunigaikštis Vasilkas su Haličo Danielium prisidėjo prie Tautvilo, Eidivydo ir Vykinto bei Livonijos ordino sąjungos prieš Mindaugą. Valuiniečiai užėmė lietuvių Juodosios Rusios žemes su Zietela, Slanymu ir Volkovisku.

Lietuvių žygių keliai XIII amžiuje.

Tais pat metais, į Valuinę ir Haličą įsiveržę, lietuviai buvo sumušti prie Sano upės. 1252 m. Haličo Danielius puolė Naugarduką, bet buvo atmuštas. Keršydamas Mindaugo sūnus Vaišvilkas nusiaubė Tursko sritį Valuinėje. Sekančiais metais Danielius atėmė iš jotvingų Drohičiną ir ten buvo vainikuotas Haličo karalium. 1253 ir 1254 m. Danielius siaubė jotvingų kraštą ir susitarė su vokiečių ordinu jį pasidalinti.

Mindaugo apsukrumo dėka, karas pasuko kita kryptimi. Mindaugui priėmus krikštą, sąjunga prieš jį suiro. Sūnui Vaišvilkui tarpininkaujant Mindaugas užbaigė kovas su Valuine. Užimtas Lietuvos žemes Vasilkas ir Danielius turėjo grąžinti Lietuvai 1254 m. taikos sutartimi su Mindaugu. Taikai sustiprinti Mindaugas išleido savo dukterį už Danieliaus sūnaus Švarno, o kitam Danieliaus sūnui Romanui pavedė valdyti Lietuvai priklausomą Juodąją Rusią su Naugarduko, Slanymo, Volkovisko ir kitais miestais. Tautvilas grįžo iš Haličo į Polocką ir dešimt metų ištikimai tarnavo savo dėdei Mindaugui.

Tapęs vainikuotu krikščioniškuoju karalium ir visam dešimtmečiui užsitikrinęs sau taiką iš Ordino pusės, Mindaugas atnaujino žygius į rusinų plotus. Po Saulės mūšio (1237 m.) iki Mindaugo mirties lietuviai suruošė 20 karo žygių į rusinų žemes. Lietuviai varžėsi su Haličo-Valuinės kunigaikščiais dėl įtakos Turovo-Pinsko kunigaikštijoje. XIII a. pirmoje pusėje Turovo, Pinsko ir Klecko kunigaikštijėlės svyravo tarp Haličo Danieliaus ir Mindaugo politinės įtakos. Haličo-Valuinės ir Lietuvos kunigaikščiams besivaržant, Pinsko kunigaikščiai labiau artėjo prie Lietuvos, palaikydami draugiškus ryšius su Lietuvos valdovu. 1240 m. totoriams nusiaubus Turovą, Pinskas labiau iškilo ir įgijo didesnės politinės reikšmės negu Turovas, kuris šiek tiek priklausė Haličo kunigaikščių, ypač Turovo-Pinsko pagirys. 1244 m. Aišnas Ruškys sumušė Danielių ir Pinsko Vasilką ties Peresopnicos. 1247 m. lietuvių karvedžiai Lekaunas ir Lankogvenis sumušė Pinsko kariauną ties Melninkais ir paėmė patį Pinską.

Mindaugas ryžosi atgauti Valuinės Danieliaus užgrobtas žemes. Jis žygiavo pietuosna, pa-

lei Ščarą, ant kurios krantų snaudė Slanymo kunigaikštija. Po to, jis žygiavo palei Jasioldą, kurios krante puikavosi Ždzitovo miestas. Tokiu būdu Mindaugas pasiekė Pripetę. Jasioldos upė buvo svarbus ryšys tarp Lietuvos ir Valuinės. Mindaugas taip pat darė įtaką į Pinską. Kokia buvo lietuvių įtaka Pinske liudija faktas, kad Haličo ir Vladimiro kunigaikščiai turėjo smurtu priversti pinskiečius prisidėti prie žygio prieš Lietuvą.

Naujam karui su Valuine vadovavo Mindaugo sūnus Vaišvilkas. Haličo Danielius buvo sumuštas ir priverstas taikintis. 1255 m. sutartis Mindaugui grąžino jotvingų sritis. Buvo amnestuoti Mindaugo priešai Tautvilas su Eidivydu. Mindaugas, taipogi, atgavo valdžią Polocke, užėmė naujų žemių prie Dniepro — Černigovo ir Briansko kunigaikštijose (1258 m.).

Tuo būdu po 1255 metų taikos su Valuine Mindaugas nebeturėjo didelių priešų. Jis kietai valdė visus augštaičius ir nukariautus rusinus: Polocką, Borisovą, Minską ir Palenkę. Lietuviai dar turėjo įtakos Klecke, Pinske, Vitebske ir Pskove. Ir po Mindaugo mirties 1263 m. lietuviai užėmė ir valdė vis daugiau rusinų žemių. Šitoji nauja politika sukėlė baimę rusinuose. Didysis Naugardas ir Vladimiro kunigaikštija Kliazmos krantuose ėmėsi atoveiksmių, t.y. vyko nuolatiniai susirėmimai tarp lietuvių ir naugardiečių būrių.

Haličo - Valuinės valstybė XIII a.

AR LIETUVA, LATVIJA IR ESTIJA SAVARANKIŠKAI IR LAISVA VALIA ĮSIJUNGĖ Į SOVIETŲ RUSIJOS VERGŲ IMPERIJĄ?

P. B.

Šių metų rugpjūčio mėn. 23 ir rugsėjo mėn. 28 dienomis suėjo 29 metai, kai J. Stalinas su A. Hitleriu susitarę pasidalino Lenkiją, Lietuvą, Latviją ir Estiją, o Molotovas su Ribbentropu Maskvoje pasirašė tų slaptųjų susitarimų protokolus.

Dabartiniai Lietuvos, Latvijos ir Estijos okupantai rusai-bolševikai iki šio laiko tų Stalino ir Hitlerio niekšiškų darbų neatsisako ir Molotovo su Ribbentropu pasirašytų slaptų protokolų tebesilaiko. Jie tas buvusias laisvas, demokratines ir nepriklausomas valstybes savo geležinėse replėse tebelaiko iki šios dienos.

Okupantai rusai ir jų pastatyti visokių rūšių tarnai dar vis tebekartoja senai nuvalkiotą tvirtinimą, kad Lietuvos, Latvijos ir Estijos liaudis, nuvertusios savo valdžias, įsivedusias sovietišką santvarką ir paprašiusios rusus-bolševikus įjungti jas į Sovietų Rusijos tautų šeimą.

Ar tai yra tiesa? Aišku, kad ne! Be to, okupantai tvirtina, kad dabar tų buvusių nepriklausomų valstybių žmonės neatsidžiaugia savo dabartiniu vergišku likimu ir be perstojimo dėkoja tam "vyresniajam broliui", rusui okupantui, kuris klasta, raudonosios armijos tankais ir enkavedistų teroru juos "išvadavo" iš laisvo, nepriklausomo gyvenimo ir padarė rusų-bolševikų vergais.

Dar niekad pasaulio istorijoje nebuvo tokio įvykio, kad laisvos ir nepriklausomos valstybės, savo noru, paprašytų kurią totalinę-diktatūrinę valstybę jas priimti į tokią valstybę, kokia yra dabartinė Sovietų Rusija. Nebūta, kad kurios laisvos ir nepriklausomos valstybės piliečiai maldautų uždaromi į kalėjimus, koncentracijos stovyklas, kuriuose lėta mirtimi jie numirti galėtų, arba žiauriausiu būdu būtų iššudyti.

Jei tų valstybių žmonės savu noru prie Sovietų Rusijos prisijungė, tai kodėl rusai į tas valstybes atgabeno savo raudonosios armijos divizijas ir enkavedistų kolonas? Kodėl rusai Lietuvos rubežius mongolais apstatė ir geležine uždanga uždarė? Kodėl jie lietuvių, latvių ir estų prigrū-

---

10. MINDAUGO ANTRASIS SUSIDŪRIMAS SU TOTORIAIS

Rūpindamas sutvarkyti savo valstybę, po taikos su Valuine Mindaugas dar kartą susidūrė su totoriais, pavergusiais tuo metu visą Rusiją. Mindaugas yra atlikęs reikšmingą vaidmenį sustabdydamas totorių slinkimą prie Pabaltijo. Mindaugas puolė totorius kartu su Valuine. Už tai atsilygindami, totoriai 1258 m. suruošė didelį žygį į Lietuvą. Totoriams pareikalavus, Valuinės kunigaikštis Vasilkas su broliu Danieliu dalyvavo totorių žygyje. Už tai Mindaugas iš Romano atėmė anksčiau jam pavestas tvarkyti Juodosios Rusios žemes, o pats Romanas buvo nužudytas. Totoriai tada nusiaubė visą rytinę Lietuvą. Bet kaip greit jie užplūdo, taip veikiai ir atsitraukė. Didelių mūšių su jais neįvyko, nors vėlyvi XVI a. šaltiniai mini daug lietuvių susikirtimų su totoriais. Totorių užplūdimas neturėjo Lietuvai jokios reikšmės; šiek tiek buvo apnaikintas kraštas, bet dėl to nė kiek nepasikeitė valstybinės sienos. Tuo tarpu Valuinės kunigaikštija pateko totorių viršenybėn, kuriems įsakius, svarbiausios Valuinės pilys: Vladimiras, Luckas, Kremenecas ir Lvovas buvo sugriautos 1261 m. ir valuiniečiai dar kartą buvo priversti bendradarbiauti su totoriais prieš Lietuvą. Mindaugas visdėlto išlaikė ir nuo Valuinės užgrobimo apsaugojo pietų Lietuvos sienas Juodojoje Rusioje. 1262 m. lietuviai nusiaubė Valuinę ir buvo sulaikyti tik prie Nevelio. (*Bus daugiau*)

BIBLIOGRAFIJA:

1. Thomas Chase, "Mindaugas, King of Lithuania," **Marion** (Čikaga, 1951).
2. Michael T. Florinsky, **Russia: A History and an Interpretation**, T. I (Niujorkas, 1955).
3. V. O. Kliučevskij, **Sočinenija**, TT 1-3 (Maskva, 1956-1957).
4. Waclaw Koszczyc, **Zygmunt Sierakowski** (Krokuva, N.D.).
5. J. Latkowski, **Mendog, krol litewski** (1892).
6. Henryk Paszkiewicz, **Origins of Russia** (Londonas, (1954).
7. Henryk Paszkiewicz, **Regesta Lithuaniae** (Varšuva, 1930).
8. **Polnoe Sobranie Russkich Letopisei** II (Ipatevskoi letopis, 1908).
9. **Polnoe Sobranie Russkich Letopisei** II (Volynskaja letopis, 1908).
10. S. M. Solovjev, **Istorija Rossii s drevneišich vremen** (1911).
11. J. Totoraitis, **Mindaugas Lietuvos Karalius** (Kaunas, 1832).
12. George Vernadsky, **The Mongols and Russia** (New Haven, 1953).

do pilnus kalėjimus? Už ką jie tuos žmones kankino ir žudė? Dėl kokios kaltės vyrus, moteris, senelius ir vaikus, naktimis iš miego prikėlę, į gyvulinius vagonus užkalę, į Sibirą ešalonais išgabeno? Pagaliau,kodėl po šio karo rusų divizijos prieš Lietuvos partizanus visą dešimtmetį turėjo kariauti ir juos iki paskutinio iššudyti — ar dėl to, kad jie savo valia į Sovietų Sąjungą įsijungė?

Dabar visiems aišku, kad rusai-bolševikai su tomis valstybėmis pasirašytas visas sutartis sulaužė ir pasiryžo kuo daugiausia pabaltiečių išnaikinti, kad į jų vietą rusų komunistų ir mongolų privežti galėtų. Tą labai ryškiai įrodo Sierovo garsioji instrukcija, pabaltiečiams išnaikinti.

Stalino su Hitleriu didžios niekšybės po karo paaiškėjo. Molotovo su Ribbentropu slaptieji dokumentai Niurnbergo teisme aikštėn išėjo. Lietuva, Latvija ir Estija ne 1940 metais į Sovietų Rusiją savu noru įsijungė, bet 1939 metais Stalino su Hitleriu pasidalintos buvo, o vėliau klasta ir jėga rusų okupuotos.

Naciai už tas niekšybes Niurenberge savo užmokesį gavo, tik Stalino ir Molotovo įpėdiniai laisvi Kremliuje tebesėdi, kur dar didesnius sąmokslus ruošia — visą laisvąjį pasaulį Kremliui pavergti norėdami.

Tą didžią Stalino, Hitlerio, Molotovo ir Ribbentropo niekšybę tepavaizduoja žemiau duodami dokumentai (1954 m. paskelbti žurnale *"Lietuva"*, nr. 6) ir nuotraukos.

SOVIETŲ RUSIJOS DIDŽIOJI VEIDMAINYSTĖ

SUTARTIS UŽPUOLIMO SĄVOKAI APIBRĖŽTI

Vertimas

Lietuvos Respublikos Prezidentas ir Socialistinių Sovietų Respublikų Centralinis Vykdomasis Komitetas,

norėdami sustiprinti tarp jų kraštų esančią taiką;

atsižvelgdami, kad Briando Kellogo paktas, kurį jie pasirašė, ir Lietuvių Sovietų nepuolimo paktas, jų sudarytas 1926 m. rugsėjo 28 d. Maskvoje, uždraudžia bet kokį užpuolimą;

manydami esant reikalinga visuotinio saugumo reikalui kaip galima tiksliau apibrėžti užpuolimą, kad būtų galima užbėgti už akių kiekvienam pretekstui tam užpuolimui pateisinti;

konstatuodami, kad visos valstybės lygiai turi teisę į nepriklausomybę, saugumą, savo teritorijų gynimą ir laisvą savo institucijų (įstaigų) plėtojimą;

skatinami noro visuotinės taikos reikalui visoms tautoms patikrinti jų teritorijų neliečiamybę;

manydami esant reikalinga visuotinės taikos reikalui, savo tarpe nustatyti tikslias taisykles, kuriomis apibrėžiamas užpuolimas, ir tikėdamies, kad tos taisyklės taps visuotinės;

tam tikslui nusprendė sudaryti šią konvenciją ir tam reikalui įgaliojo:

Lietuvos Respublikos Prezidentas Nepaprastą Pasiuntinį ir Įgaliotą Ministerį Londone p. Vaclovą Sidzikauską;

Socialistinių Sovietų Respublikų Sąjungos Centralinis Vykdomasis Komitetas Užsienių Reikalų Liaudies Komisarą, p. Maksimą Litvinovą, kurie susitarė dėl šių nuostatų:

1 Straipsnis

Kiekviena iš Augštųjų Susitariančių Šalių pasižada nuo šios konvencijos įsigaliojimo dienos priimti savitarpio santykiuose tokį užpuolimo sąvokos apibrėžimą, koks buvo suformuluotas ginklavimosi sumažinimo ir apribojimo konferencijos saugumo komisijos, Sovietų delegacijai pasiūlius.

2 Straipsnis

Tuo būdu tarptautiniame kivirče, atsižvelgiant į galiojančias susikivirčijusių šalių sutartis, užpuolike valstybe bus pripažinta ta, kuri pirma padarys vieną iš šių veiksmų:

1. Paskelbs karą kitai valstybei;
2. Įsibraus ginkluotomis jėgomis, net ir karo nepaskelbusi, į kitos valstybės teritoriją;
3. Užpuls savo žemyno, jūrų arba oro jėgomis, net ir karo nepaskelbusi, kitos valstybės teritoriją, laivus arba lėktuvus;
4. Paskelbs jūrų blokadą prieš kitos valstybės pakrantes arba uostus;
5. Parems ginkluotus būrius, kurie, susiformavę jos teritorijoje, bus užpuolę kitos valstybės teritoriją, arba atsisakys, nežiūrint į užpultos valstybės reikalavimą, imtis savo teritorijoje visų jos galioje esančių priemonių iš minėtųjų būrių visokiai paramai arba globai atimti.

3 Straipsnis

Jokiu politinio, karinio, ekonominio arba kokio nors kito pobūdžio samprotavimu nebus galima pagrįsti arba pateisinti užpuolimo, numatyto 2 straipsnyje (pav., žiūr. priedą).

4 Straipsnis

Ši konvencija bus abiejų Augštųjų Susitariančių Šalių ratifikuota pagal jų atitinkamus įstatymus.

Ji įsigalios, kai tik bus pasikeista ratifikavimo dokumentais Maskvoje.

Tam patvirtinti paminėtieji įgaliotiniai šią konvenciją pasirašė ir pridėjo savo antspaudus.

Sudaryta Londone dviejuose prancūzų kalba egzemplioriuose tūkstantis devyni šimtai trisdešimt trečiais metais liepos 5 dieną.

(pas.) Vaclovas Sidzikauskas

(pas.) Maksim Litvinov.

Ribbentropas audiencijoje pas Staliną, 1939 m. rugpjūčio 24 d., Maskvoje.

PRIEDAS

prie konvencijos, liečiančios užpuolimo apibrėžimą, 3 str. Augštosios Susitariančios Šalys, pasirašiusios konvenciją, liečiančią užpuolimo apibrėžimą,

norėdamos, — ypatingai turėdamos galvoje nė kiek neapriboti absoliučios III kalbamos konvencijos straipsnyje nustatytos taisyklės reikšmės, — suteikti kaikurių nurodymų, kuriais būtų galima apibrėžti užpuolikės valstybės sąvoką,

konstatuoja, kad jokio užpuolimo veiksmo minėtos konvencijos II straipsnio prasme, tarp kitko, negali pateisinti nė viena iš šių aplinkybių:

A. *Valstybės vidaus padėtis.* — Pav., jos politinė, ekonominė arba socialinė struktūra, jos administracijai prikišamos klaidos, neramumai, kilę iš streikų, revoliucijų, konrarevoliucijų arba pilietinio karo.

B. *Valstybės elgesys tarptautinėje plotmėje.* — Pav., svetimos valstybės arba jos piliečių teisių arba jų medžiaginių ar moralinių interesų pažeidimas arba pažeidimo pavojus; diplomatinių arba ekonominių santykių nutraukimas; ekonominio arba finansinio boikoto priemonės; nesusipratimai, liečią ekonominius, finansinius arba kitus pasižadėjimus kitų valstybių atžvilgiu; pasienio incidentai, kurių neapima joks II straipsnyje nurodytas užpuolimo atsitikimas.

Kita vertus, Augštos Susitariančios Šalys sutinka pripažinti, kad ši konvencija niekados negali pateisinti tarptautinės teisės pažeidimų, kurie galėtų būti implikuoti augščiau įrašytame sąraše paminėtose aplinkybėse.

(pas.) V. Sidzikauskas,

(pas.) Maksim Litvinov.

MASKVA REIKALAUJA IŠ VAKARŲ IŠDUOTI BALTIJOS VALSTYBES

Kaip žinoma, Hitleriui be karo 1938 m. kovo 12 d. likvidavus Austriją, 1939 m. kovo 15 d. — Čekoslovakiją ir kovo 22 d. atėmus Klaipėdos kraštą iš Lietuvos ir iškilus tiesioginei vokiečių agresijos grėsmei prieš Lenkiją, Prancūzija ir Anglija ėmėsi sovietus prikalbinėti, kad jie garantuotų Lenkijos ir Rumunijos saugumą. Tuo reikalu Maskvoj 1939 m. balandžio pradžioj prasidėjo derybos. (*Red.*)

Sovietai pateikė gausių reikalavimų. Visų pirma, jie pareikalavo, kad Baltijos kraštai, nepaisant jų formalaus atsisakymo, būtų įtraukti į tą sutartį. Tebuvo kalbama apie Suomiją, Estiją ir Latviją, tada tiesioginius Sovietų kaimynus. Red.) To reikalavo Litvinovas. Tie, kurie jį laiko mažųjų tautų nepriklausomybės čempionu, tepa-siskaito jo ultimatyvines telegramas, pasiųstas trijų Baltijos valstybių sostinėms ir reikalaujančias totališkai pasiduoti Maskvai.

Debatai dėl Baltijos valstybių ėjo toliau su Molotovu (1939 metais gegužės 3 d. Litvinovą staiga pakeičia Molotovas.) Mums būdavo kartais sakoma, ko mes taip ilgai ginčijamės dėl Baltijos valstybių, o nesviedžiam jų per tvorą. Tebūnie mums atleista, bet anuo metu dar nebuvo išrasta ir priimta tokia patogi "geležinė uždanga", ir mes tebekovojom, bandydami apginti mažųjų tautų nepriklausomybę nuo bet kokios hegemonijos (George Bonnet, "Les négotiations franco-russes de 1938 et de 1939", *Revue de Paris*, novembre 1947, No. 11, pp. 98-99).

ĮSIDĖMĖTINOS DATOS

Sovietų ambasadorius Berlyne Merekalovas 1939 m. balandžio 17 d. pirmąsyk apsilankė pas reicho valstybės sekretorių Weizsaeckerį, kuriam jis, kalbėdamas "praktiniais klausimais", pakišo mintį, jog nesą pagrindo, kad sovietų-vokiečių santykiai nepagerėtų . . .

Gegužės 20 d. Molotovas, kalbėdamas su vokiečių ambasadorium Maskvoj Schulenburgu dėl pradėtinų prekybos derybų, užsiminė, jog

"sovietų vyriausybė tegalėtų sutikti derybas pradėti, jeigu tam būtų sukurtas tinkamas poli-

tinis pagrindas". (Nazi-Soviet Relations 1939-1941", Department of State, 1948, p. 6).

Rugpiūčio 2 d. pats Ribbentropas sovietų chargé d'affaires pareiškė, jog

"tarp Baltijos ir Juodosios jūros nėra problemos, kuri tarp mūsų negalėtų būti išspręsta. Mums abiems pakankamai vietos prie Baltijos, ir rusų interesams anaiptol netenka susikirsti su mūsaisiais". (Ibid. 38 p.)

Rugpiūčio 19 d. Schulenburgas pasiuntė į Berlyną Molotovo jam įteiktą nepuolimo sutarties projektą ir pranešė, jog sovietų vyriausybė sutinkanti, kad Ribbentropas atvyktų į Maskvą apie rugpiūčio 26-27 d. (Ibid. 65 p.)

Rugpiūčio 23 d. 4 val. p.p. Ribbentropas susitiko Kremliuj su Stalinu ir Molotovu.

"Rusai išsyk buvo šalti ir rezervuoti. Stalinas tuoj pareiškė savo dėmesį Baltijos valstybėms. Jis pasiteiravo, ar Vokietija vis tebesidomi Liepojos ir Ventpilio uostais ir, nevyniodamas žodžių, aiškiai pareiškė, jog derybos vesti nebus prasmės, jeigu vokiečiai tuo klausimu nenusileis. Ribbentropas pasiprašė leidžiamas telefonu susisiekti su Hitleriu Obersalzberge ir per kelias minutes gavo ryšį. Hitleris valandėlei paliko telefoną pažiūrėti į žemėlapį. Tuoj pat jis pranešė sutinkąs užleisti rytinį Baltijos pakraštį Rusijai. . .) Toji nuolaida ledus tuoj sulaužė, ir viename vieninteliame posėdyje, kuris, beje, ilgokai užtruko, buvo susitarta visais klausimais. Rugpjūčio 23 d. datos sutartis ir slaptasis protokolas buvo pasirašyti rugpjūčio 24 d. paryčiais. (Dr. Deutsch, "La Bataille", 1947, 4. 30).

Hitleris prašo Reichstagą ratifikuoti Lenkijos ir Pabaltijo valstybių padalinimo dokumentus.

ŠIAURINĖ LIETUVOS SIENA — VOKIETIJOS - SOVIETŲ SĄJUNGOS INTERESŲ RIBA

Frames 182-183, serial F 19 (JAV Valstybės Departamento archyvo kataloginiai ženklai. Red.)

Slaptas papildomasis protokolas

Ryšium su nepuolimo pakto pasirašymu tarp Vokietijos reicho ir Socialistinių Tarybų Respublikų Sąjungos kiekvienos abiejų šalių pasirašiusieji įgaliotiniai griežtai slaptuose pasikalbėjimuose aptarė savo įtakos sferų Rytų Europos sienos klausimą. Šie pasikalbėjimai privedė prie šių rezultatų:

1. Tuo atveju, jeigu srityse, priklausančiose Baltijos valstybėms (Suomijai, Estijai, Latvijai ir Lietuvai), įvyktų teritorinių bei politinių pertvarkymų, šiaurinė Lietuvos siena bus Vokietijos ir SSSR interesų sferos siena. Tuo atžvilgiu abi šalys pripažįsta Lietuvos interesus Vilniaus krašte.

2. Tuo atveju, jeigu teritorinių bei politinių pertvarkymų įvyktų Lenkijos valstybei priklausančiose srityse, Vokietijos ir SSSR įtakos sferas skirs linija, einanti maždaug Narevo, Vyslos ir Sano upėmis.

Klausimas, ar abiejų šalių interesų požiūriu yra pageidaujama išlaikyti nepriklausomą Lenkijos valstybę ir kokios turėtų būti tos valstybės sienos, tegalės būti galutinai išspręstas tolimesnėj politinėj raidoj. Kiekvienu atveju abi vyriausybės šį klausimą spręs taikingo susitarimo keliu.

3. Dėl pietų-rytų Europos sovietinė šalis atkreipė dėmesį į savo interesus Besarabijoj. Vokiškoji šalis pareiškė savo visišką politinį nesidomėjimą tomis sritimis.

4. Abi šalys šį protokolą laikys visiškai slaptu.

Maskva, 1939 m. rugpjūčio 23 d.

Už Vokiečių reicho vyriausybę
von Ribbentrop

SSSR vyriausybės įgaliotinis
V. Molotov

Molotovas pasirašo Lenkijos ir Pabaltijo valstybių pasidalinimo 1939 m. slaptąjį protokolą.

("Nazi-Soviet Relations 1939-1941", Department of State, 1948, p. 78.

LIETUVA ATITENKA SOVIETŲ SĄJUNGAI

Rugsėjo 25 d. Stalinas ir Molotovas priėmė Schulenburgą. Šis tą pačią dieną telegrama pranešė į Berlyną, jog Stalinas pasiūlė, kad

"iš teritorijos, esančios į Rytus nuo demarkacijos linijos, mums (vokiečiams) būtų pridėta visa Liublino provincija ir toji Varšuvos provincijos dalis, kuri siekia Bugo. Už tai mes (vokiečiai) turėtume atsisakyti savo pretenzijų į Lietuvą. Stalinas šią sugestiją pažymėjo kaip būsimųjų derybų su reicho užsienio reikalų ministeriu objektą ir pridūrė, kad jei mes (vokiečiai) sutiktume, Sovietų S-ga tuoj pat imtųsi spręsti Baltijos kraštų problemą pagal rugpjūčio 23 d. protokolą. Jis laukiąs dosnios vokiečių vyriausybės paramos. Stalinas įsakmiai išskaičiavo Estiją, Latviją ir Lietuvą, bet nepaminėjo Suomijos". "Nazi-Soviet Relations 1939-1941", Department of State, 1948, p. 103).

Frames 0326-0325, serial F 2.

Slaptas papildomasis protokolas

Pasirašiusieji įgaliotiniai pareiškia šį Vokiečių reicho vyriausybės ir SSSR vyriausybės susitarimą:

1939 m. rugpjūčio 23 d. slaptas papildomasis protokolas pataisomas (1 punktas) tuo būdu, kad Lietuvos valstybės teritorija atitenka SSSR įtakos sferai, tuo tarpu kai iš antros pusės Liublino provincija ir Varšuvos provincijos dalis atitenka Vokietijos įtakos sferai (žiūr. žemėlapį prie šiandien pasirašytos sienų ir draugiškumo sutarties). Kai tik SSSR vyriausybė imsis ypatingų priemonių Lietuvos teritorijoje savo interesams apsaugoti, dabartinė Vokietijos-Lietuvos siena bus ištaisyta sienos natūralumo ir paprastumo sumetimais tokiu būdu, kad Lietuvos teritorija, esanti į pietvakarius nuo linijos, pažymėtos prijungiamame žemėlapyje, atiteks Vokietijai.

Toliau pareiškiama, kad augščiau minėtos Sov. S-gos priemonės nepalies dabar galiojančių ūkinių susitarimų tarp Vokietijos ir Lietuvos.

Maskva, 1939 m. rugsėjo 28 d.

Už Vokiečių reicho vyriausybę
von Ribbentrop

SSSR vyriausybės pavestas
V. Molotov

(Ibid., p. 107.).

PLĖŠIKAS NORI BŪTI ŠVARUS PASAULIO AKYSE

Frames 111663-111664, serial 103

Vokietijos ambasadorius S. S-goje (Schulenburg)

Vokietijos užsienių reikalų ministerijai

Telegrama

Labai skubu — Griežtai slapta

Nr. 463, spalių 3 d.

Maskva, 1939 m. spalių 3 d. 19,04 val.

Gauta — 1939 m. spalių 3 d. 21,10 val.

Molotovas šiandien 14 val. pakvietė mane į savo įstaigą, kad praneštų:

Sovietų vyriausybė pasakysianti šiandien atvykstančiam Lietuvos užs. reik. ministeriui, kad draugiško tarpusavio santykių sprendimo (greičiausia, panašiai kaip su Estija) rėmuose Sovietų vyriausybė ketina Lietuvai perleisti Vilnių ir jo apylinkes, tačiau drauge Sovietų Vyriausybė nurodysianti Lietuvai, kad ji turi perleisti Vokietijai savo teritorijos žinomą dalį. Molotovas klausia, kokiu formaliu būdu mes tatai manytume atlikti. Jo manymu Sovietų-Lietuvos protokolas Vilniaus klausimu ir Vokietijos-Lietuvos protokolas dėl Lietuvos srities, perleidžiamos mums, turėtų būti pasirašytas vienu metu.

Aš atsakiau, kad ši sugestija man nėra priimtina, man atrodo, kad būtų logiškiau, jei Sovietų vyriausybė duotų Vilnių mainais už mums perleidžiamą (Lietuvos) žemės juostą (strip) ir vėliau tą juostą perduotų mums. Molotovas, atrodė, nevisiškai sutinkąs su mano pasiūlymu, bet pareiškė norą, kad pasiklausčiau savo vyriausybės nuomonės ir duočiau jam atsakymą rytoj vidudienį.

Molotovo pasiūlymas man atrodo žalingas, nes tat pasaulio akyse padarytų mus Lietuvos teritorijos "plėšikais", o sovietų vyriausybė figūruotų kaip dovanotoja . . . Man atrodo, kad svarstytina tik mano sugestija. Tačiau prašau jus apsvarstyti, ar nebūtų mums priimtina atskiru Vokietijos-Sovietų slaptu protokolu įvykdyti Lietuvos teritorijos juostos perleidimą, kol Sov. S-ga faktinai inkorporuos Lietuvą. Tai yra mintis, kuria, aš tikiu, pradžioje buvo pagrįstas susitarimas dėl Lietuvos.

Schulenburg

(Ibid., p. 112).

Frames 111665, serial 103

Reicho užs. reik. ministeris Vokietijos amabasadoriui Sovietų Sąjungoje (Schulenburg)

Telegrama

Griežtai slaptai

Nr. 488 Berlynas, 1939 m. spalių 4 d.

Liečia jūsų telegramą Nr. 463.

Aš taip pat nelaikau tinkamu Molotovo siūlomo metodo dėl Lietuvos teritorijos juostos perleidimo. Priešingai, malonėkit paprašyti Molotovą šiuo metu neaptarti su lietuviais šios teritorijos perleidimo, bet prašykite, kad Sovietų vyriausybė prisiimtų prievolę *Vokietijos atžvilgiu* (pabr. orig.) palikti tos teritorijos juostą neokupuotą Sovietų kariuomenės įvedimo į Lietuvą atveju, kuris gali būti numatomas, ir palikti Vokietijai nustatyti datą, kada (kalbamos) teritorijos perleidimas turėtų būti formaliai atliktas. Susitarimas tuo reikalu turėtų būti fiksuotas slaptų raštų pasikeitimu tarp jūsų ir Molotovo.

Reicho užsienių reikalų ministeris.

Pastabos:

Reicho užs. reik. ministerio nurodymu ši telegrama pasiųstina *tuojau* su jo parašu. Gaus, spalių 4 d.

Telegramos turinį šifruota kalba pranešiau grafui Schulenburgui 11 val. Jis pilnai suprato šią instrukciją. Gaus, spalių 4 d.

(Ibid., p. 113-114).

MOLOTOVAS PAŽADA NEOKUPUOTI VOKIETIJAI NUMATYTOS SUVALKIJOS DALIES

Frames 0318, serial F 2

Sovietų Sąjungos Liaudies Komisarų Tarybos pirmininkas (Molotovas) Vokietijos ambasadoriui Sov. S-goje (Schulenburg)

Slapta Maskva, 1939 m. spalių 8 d.

Pone Ambasadoriau,

Turiu garbę patvirtinti, kad ryšium su slaptu papildomu protokolu Lietuvos reikalu, pasirašytu tarp SSSR ir Vokietijos 1939 m. rugsėjo 29 d. (28 d.), tarp mūsų esama šio susipratimo:

1. Protokole paminėta ir prie jo pridėtame žemėlapyje pažymėta Lietuvos teritorija nebus Raud. Armijos okupuota tuo atveju, kai ji įžygiuos į Lietuvą;

2. Paliekama Vokietijai nustatyti datą, kada ji įvykdys susitarimą dėl anksčiau paminėtos Lietuvos teritorijos perleidimo Vokietijai.

Prašau priimti, pone ambasadoriau, mano augščiausios pagarbos pareiškimą.

V. Molotov

(Ibid., p. 118-119).

MASKVA INFORMUOJA BERLYNĄ

Frames 112228, serial 103

Vokietijos ambasadorius Sovietų S-goje (Schulenburg) Vokietijos užs. reikalų ministerijai.

Telegrama

Labai skubu

Nr. 1167, birželio 17 d.

Maskva, 1940 birželio 18 d. 1,10 val.

Gauta 1940 m. birželio 18 d. 4 val.

Molotovas pakvietė mane šį vakarą į savo įstaigą ir pareiškė Sovietų vyriausybės nuoširdžiausius sveikinimus dėl vokiečių ginkluotų pajėgų puikaus laimėjimo. Po to Molotovas painformavo mane apie sovietų akciją prieš Baltijos valstybes. Jis paminėjo spaudoje paskelbtas priežastis ir pridūrė, kad reikėjo padaryti galą visoms intrigoms, kuriomis Anglija ir Prancūzija bandė pasėti nesutarimą ir nepasitikėjimą tarp Vokietijos ir Sov. S-gos Baltijos valstybėse.

Į pasitarimus naujoms vyriausybėms suformuoti Sovietų vyriausybė, be ten akredituotų so-

vietų pasiuntinių, pasiuntė šiuos specialius emisarus:

Lietuvon — užsienių reikalų komisaro pavaduotoją Dekanozovą, Latvijon — ministrų tarybos atstovą Višinskį, Estijon — Leningrado srities partijos vadą Ždanovą.

Ryšium su Smetonos pabėgimu ir galimu Lietuvos kariuomenės dalinių sienos peržengimu Molotovas pareiškė, kad, matyt, Lietuvos siena nėra tinkamai saugojama. Dėl to sovietų vyriausybė padės Lietuvos vyriausybei saugoti savo sienas.

(Ibid., p. 154).

Schulenburg

"JUDO GRAŠIO" DERYBOS DĖL SUVALKIJOS

Frames 112311, serial 104
Vokietijos ambasadorius Sov. S-goje (Schulenburg) Vokietijos užs. reikalų ministerijai

Telegrama

Labai skubu
Nr. 1363, liepos 13 d.
Maskva, 1940 m. liepos 13 d. 19,04 val.
Gauta — 1940 m. liepos 13 d. 21,10 val.

Liečia jūsų 8 d. telegramą Nr. 1164 ir mano 12 d. telegramą Nr. 1348.

Molotovas, pakvietęs mane šiandien, pareiškė štai ką: Stalinas dar kartą rūpestingai apsvarstė padėtį, susijusią su Lietuvos teritorijos juosta, ir priėjo išvados, kad mūsų pretenzija į tą teritorijos juostą ir Sovietų įsipareigojimas perleisti ją yra neginčijami. Tačiau esamomis aplinkybėmis šios teritorijos juostos perleidimas būtų sovietų vyriausybei nepaprastai nepatogus ir sunkus. Dėl to Stalinas ir jis pats rimtai prašo Vokietijos vyriausybę pasvarstyti, ar ji, turėdama galvoje nepaprastai draugiškus santykius tarp Vokietijos ir Sov. S-gos, nerastų būdo, kuris pastoviai paliktų kalbamą teritorijos juostą Lietuvai. Molotovas pridėjo, kad mes galime betkuriuo metu iškeldinti vokiečių kilmės gyventojus iš Lietuvos ir taip pat iš tos teritorijos juostos. Molotovas keletą kartų pabrėžė sunkumus, kurie šiuo metu susidarytų Sov. S-gai dėl perleidimo kalbamos teritorijos juostos, ir pavaizdavo savo ir Stalino prašymą esant labai skubų, pakartotinai išreikšdamas viltį dėl Vokietijos nuolaidos. Prašau telegrafuoti instrukcijas. Gal būt, Sovietų prašymas galėtų būti panaudotas pravesti mūsų ekonominiams ir finansiniams reikalavimams Baltijos valstybių atžvilgiu.

Schulenburg

(Ibid., p. 166).

Frames 357760, serial 1379
Reicho užs. reik. ministeris Vokietijos ambasadoriui Sovietų Sąjungoje (Schulenburgui)

Telegrama

Nr. 1339, rugpjūčio 2 d.
Berlynas, 1940 m. rugpjūčio 2 d. 16,24 val.
Gauta Maskvoje 1940.8.2 d. 20,45 val.

Liečia jūsų liepos 13 d. telegramą Nr. 1363.

Prašau painformuoti poną Molotovą, jog Reicho vyriausybė priėmė dėmesin Sovietų vyriausybės norą, kad Vokietija paliktų Sovietų S-gai tą Lietuvos dalį, kuri pagal Maskvos susitarimus yra priskirta Vokietijai. Tat reiškia gana reikšmingą Maskvos sutarties pakeitimą Vokietijos nenaudai. Kol Reicho vyriausybė detaliau svarstys šį klausimą, man būtų įdomu išgirsti kurį *quid pro quo* siūlo Sovietų vyriausybė.

Ribbentrop

(Ibid., p. 174).

MOLOTOVAS SIŪLO HITLERIUI UŽ SUVALKIJĄ 3.860.000 DOLERIŲ

Labai skubu — Slapta
Nr. 1638, rugpjūčio 12 d.
Maskva, 1940 m. rugp. 13 d. 12,25 val.
Gauta 1940 m. rugp. 13 d. 16,25 val.

Molotovas šiandien įteikė man Lietuvos teritorijos juostos klausimu ilgą memorandumą, kur pareiškia, kad teritorinė kompensacija Sov. S-gai nepriimtina, tačiau pažymi, jog Sov. S-ga pasirengusi sumokėti už tos teritorijos juostos palikimą Sov. S-gai 3.860.000 aukso dolerių (t.y. pusė sumos, kurią JAV sumokėjo Rusijai už Aliaskos perleidimą) auksu bei prekėmis, kaip Vokietija norėtų.

Memorandumo tekstas bus pasiųstas trečiadienį lėktuvu per kurjerį.

Schulenburg

(Ibid. 176 p.)

Frames 214737, serial 407
Vokietijos ambasadorius Sov. S-goje (Schulenburg) Vokietijos užs. reikalų ministerijai

Telegrama

Skubu
Maskva, 1940 m. rugsėjo 10 d. 17,58 val.
Gauta 1940 m. rugsėjo 11 d. 20 val.
Nr. 1900, rugsėjo 11 d.

Liečia: jūsų 10 d. telegramą Nr. 1649.

Molotovas parodė didelio susidomėjimo pareiškimu, kurį aš keletą kartų turėjau pakartoti, kad "Reicho vyriausybė yra principe pasirengusi, gaudama atitinkamą kompensaciją, atsisakyti teisių į Lietuvos teritorijos juostą, dėl kurios perleidimo (Vokietijai) buvo sutarta Maskvoje". Turiu įspūdžio, kad Molotovas buvo patenkintas. Mano pareiškimą, kad pasiūlytoji kompensacija aiškiai nėra mums priimtina ir kad mes ruošiame kontra-pasiūlymą, Molotovas pasižymėjo nekomentuodamas.

Schulenburg

(Ibid., p. 188)

ARTILERISTO DIENOS

(Kareivio atsiminimai)

V. LAGENPUŠAS

Po ilgų pastangų ir didelių vargų, 1923 m. spalių mėn. sugrįžau iš Rusijos į Kauną. Kaunas man buvo žinomas iš seniau ir jo vaizdas buvo mažai ką pasikeitęs: Vytauto prospektas turėjo medinius šaligatvius su gretimu grioviu, nuo geležinkelių stoties iki Rotušės važinėjo "konkė", į Šančius ėjo siaurasis traukinukas "kukuška", per Nemuną — trys tiltai — žaliasis, traukiniams, ir du mediniai. Norint kur kitur nuvažiuoti reikia samdyti vežiką, o į užmiestį — sėsk į karetką. Butų klausimas buvo labai opus. Teta, pas kurią buvau sustojęs, turėjo tris nedidelius kambarius, todėl aš miegojau ant lentų, paklotų virš vonios. Vienok, patalas man nebuvo svarbus, nes už kelių savaičių turėjau stoti į kariuomenę — atlikti būtiną tarnybą. Dėdės patartas, nusprendžiau paduoti prašymą, kad mane priimtų dar prieš šaukimą į kariuomenę. Padaviau, priėmė ir paskyrė į 4-tą artilerijos pulką, kuris tuo metu stovėjo Alytuje.

Alytaus geležinkelio stotis mažytė, bet pusryčius gavau gerus. Nuėjęs į pulko rajoną, suradau pulko štabą ir atidaviau savo dokumentus raštininkui, kuris man kažką pasakė, ko aš nesupratau. Dalykas tame, kad aš tada lietuviškai bemaž nemokėjau. Mažas bebūdamas kalbėjau gerai lietuviškai, bet per paskutinius 15 metų gyvenau tik miestuose, kur teko šnekėti tik rusiškai, — taip lietuviškai ir užmiršau. O tas raštininkas tiek mokėjo rusiškai, kiek aš lietuviškai, todėl mudu viens kitą ir nesupratome. Jis kažkur paskambino telefonu ir už kiek laiko atėjo ltn. Kazys Ambraziejus, tuo laiku ėjęs adjutanto pareigas. Jis perskaitė mano raštus ir kreipėsi į mane rusiškai, į kurią bateriją aš norėčiau būti paskirtas, pridurdamas, kad viena baterija turi širmius, kita — bėrius, o trečia — juodus arklius. Neilgai galvodamas pasakiau: į "širmių" bateriją, už ką vėliau turėjau sunkiai atidirbti. Trumpo pasikalbėjimo metu ltn. Ambraziejus pasakė, kad ateity aš jį tankiai matysiu, nes jis yra 2-os gaubicų baterijos vyresnysis karininkas, o bat. vadas yra vyr. ltn. Jonas Šimkus, kuris rusiškai nemoka, bet užtat gerai kalba vokiškai. Kad rajone nebepaklysčiau, gavau palydovą, kuris mane ir nuvedė į 2-os gaubicų baterijos raštinę.

* * *

Dideliame raštinės kambary sėdėjo trys kariškiai: karo valdininkas Jonas Stasaitis — baterijos ūkio viršininkas, Izidorius Liesis — vyr. raštininkas ir eilinis Juozas Stradomskis. Stasaitis matomai jau buvo Ambraziejaus perspėtas, kad atvyks "keistas paukštis", nes jis iškarto kreipėsi į mane rusiškai. Jis paklausė mano vardo, pavardės, tėvo vardo, gimimo metų ir kita ko, vertė mano atsakymus lietuviškai, o Liesis surašė naujoko formuliarą. Užbaigęs visus formalumus, Stasaitis pasakė, kad naujokų dar nėra, kad baterijoje yra mažai žmonių ir dėlto teks kiek daugiau dirbti, bet užtat, tuo tarpu, nėra ir užsiėmimų ir siūlė atliekamą laiką panaudoti ne kortų

VOKIETIJA UŽ SUVALKIJĄ GAVO 7.500.000 DOLERIŲ

Frames 333-334, serial F 15

Slaptasis protokolas

Vokietijos ambasadorius grafas von Schulenburg, Vokietijos reicho vyriausybės įgaliotas, iš vienos pusės ir SSSR Liaudies Komisarų Tarybos Pirmininkas V. M. Molotovas, SSSR vyriausybės įgaliotas, iš antros pusės susitarė šiaip:

1. Vokietijos reicho vyriausybė atsisako savo pretenzjos į Lietuvos teritorijos juostą, minimą 1939 m. rugsėjo 28 d. papildomame slaptame protokole ir pažymėtą žemėlapyje, pridėtame prie protokolo;

2. SSSR vyriausybė yra pasirengusi kompensuoti Vokietijos reicho vyriausybei už teritoriją, minimą šio protokolo pirmame punke, mokėdama Vokietijai 7.500.000 aukso dolerių, arba 31.500.000 reichsmarkių.

SSSR vyriausybė 31,5 miliono reichsmarkių sumokės šiuo būdu: vieną aštuntąją dalį, t.y. 3.937.500 reichsmarkių, ne geležies metalo tiekimais trijų mėnesių būvyje nuo šio protokolo pasirašymo dienos, o likusias septynias aštuntąsias dalis, (27.562.500 reichsmarkių), auksu, atskaitant iš vokiečių aukso mokėjimų, kuriuos Vokietija turi sumokėti 1941 m. vasario 11 d. pagal laiškus, pasikeistus tarp Vokietijos ekonominės delegacijos pirmininko dr. Schnurre ir SSSR užs. prekybos liaudies komisaro pono A. J. Mikojano ryšium su 1941 m. sausio 10 d. susitarimu dėl tarpusavių tiekimų sutarties antrojo periodo metu pagal ekonominį susitarimą, 1940 m. vasario pasirašytą tarp Vokietijos Reicho ir SSSR.

3. Šio protokolo surašyta po du originalinius egzempliorius vokiečių ir rusų kalbomis; protokolas įgyja galios jį pasirašius.

Maskva, 1941 m. sausio 10 d.

Už Vokietijos Reicho vyriausybę:

Schulenburg (antspaudas)

STRS vyriausybės įgaliojimu:
V. Molotov (antspaudas)

lošimui, o kalbą išmokti. Baigdamas pasikalbėjimą tarė: jei turėsi kokių sunkumų — ateik pas mane. Paskui liepė Stradomskiui nuvesti mane baterijon.

Taigi, atvykau pas viršilą. Juo buvo tada labai mažo ūgio, bet gana griežto būdo vyras, Gružauskas, kurį baterijos kareiviai vadino "gaiduku". Jis šiek tiek grabaliojo vokiškai bet nenorėjo to parodyti, o į jo lietuviškus klausimus aš tegalėjau atsakyti — nesuprantu. Tada jis pašaukė vieną kareivį, Baltrušaitį, kažką jam pasakė ir tas Baltruk, kaip aš jį vėliau vadinau, nusivedė mane į kazematą, parodė man lovą ir gana bloga rusiška kalba pareiškė, kad nuo šios dienos jis yra mano viršininkas.

Šitas Baltrukas ir buvo mano pirmas mokytojas baterijoje. Kur ėjo Baltruk, tenai ėjau ir aš, visvien, kur tai bebūtų: ar bulves skusti virtuvėn, ar arklius valyti arklidėn, ar rytinei gimnastikai, ar akselį pjauti, ar su katiliuku atsinešti valgį, — visur aš lydėjau jį kaip šešėlis. Sekmadieniais mes pasiprašydavom prie pabūklų ir jis man rodydavo visas dalis, aiškindavo jų paskyrimą ir jų pavadinimus Jis pats buvo taikytojas, t.v. I-as nr., į šią vietą jis ir mane ruošė. Negaliu pasakyti, ar tai buvo jo paties noras, ar kieno įsakyta, bet taikytojo pareigos man patiko ir aš po kelių pamokų mokėjau su panorama apsieiti neblogiau už Baltruką. Užtat lapkričio ir gruodžio mėn. labai vargau prie kito darbo — prie arklių valymo. Arklių baterijoje turėjome apie 50 ir, kaip sakiau, visi buvo širmi. Kareivių gi baterijoje buvo gal 40-50 žmonių, iš kurių prie arklių valymo dalyvaudavo nedaugiau kaip 15, nes kiti būdavo ar tai sargyboje, ar tarnyboje, ar raštinėje, ar komandiruotėje, ar tai ligoninėje, o puskarininkiai, žinoma, arklių nevalė. Paprastai arkliai miega neatsigulę, bet mūsų širmukai buvo gana seni kuinai ir po ilgos tarnybos kariuomenėje pripratę prie gero pašaro ir gero valymo. Taigi, didesnė pusė visų arklių miegodavo gulsčiomis ir iš ryto atrodydavo nevisai širmi, o daugiau pusrudžiai. Tat ir būdavo nemaža darbo, kol per 1,5 - 2 valandas suspėsi keturis arklius taip išvalyti, kad ne tik rudų dėmių nebūtų nė žymės, bet ir šiaip, perbraukiant pirštu per arklį, ant piršto neliktų dulkių ar kitokių nešvarumų. Šalčiui esant plauti arklį negalima, todėl arklių rytinį valymą atlikdavom be mundurų, nes su juo būdavo per šilta. Antras valymas per pietus ir trečias — vakare, jau būdavo visai lengvas darbas, čia net būdavo laiko ir juokams, ar tai su "Begemotu" — 1-jo pabūklo šakniniu arkliu, ar tai su mūsų baterijos avinu. Begemotas buvo nepaprastai stiprus arklys, bet labai ramus. Jis buvo vienintėlis, už kurio galėjome pastatyti trampliną ir įsibėgėję, užšokti ant jo nugaros. Begemotas tik retkarčiais atsukdavo savo galvą, lyg norėdamas pasižiūrėti kas šoko. Kai jis būdavo labai gerai nusiteikęs, tai pakeldavo kairę užpakalinę koją, lyg norėdamas šokantįjį spirti, bet niekad to nedarė. Jei kuris vyras tos Begemoto kojos pabūgdavo ir nešokdavo, tai jam tekdavo kitų kareivių juokas.

Mūsų avinas buvo irgi įdomus sutvėrimas. Jis mėgo tabaką, ypač machorką. Jei jam iš ryto kas nors nepaduodavo "parūkyti", tai toks apsileidimas neapsieidavo be bausmės. Avinas visą laiką vaikščiodavo nuo vieno prie kito ir trindavo savo snukį ton vieton, kur yra kišenė. Negavęs savo porcijos, avinas pasirinkdavo sau auką ir progai pasitaikius, taip trenkdavo savo ragais, kad ir stipriausias vyras nebeišlaikydavo smūgio. Vėliau, prieš pat Velykas, tas avinas trenkė baterijos vadą į pakinklius ir vadas pargriuvo. Ar tai dėl to smūgio, ar dėl kitų priežasčių — jų aš ir šiandieną nežinau, avinas buvo Velykoms papjautas ir nukeliavo į katilą. Kareiviai už tai pakaltino viršilą ir nusprendė jį nubausti. Buvo nutarta viršilą "primušti". Planas buvo toks: viršila eidavo valgyti privačiai pas vieną bobelką, kuri gyveno tuojau už miško. Taigi, vienas iš mūsų turėjo miške palūkėti viršilos einančio vakarienei ir tinkamu momentu, suduoti jam su lazda per kuprą. Didelės rizikos lyg ir nebūta, nes viršila buvo mažo ūgio žmogelis ir nelabai stiprus. Vienok iš to "sąmokslo" nieko neišėjo. Burtas krito žmogui, kuris buvo gana stiprus, bet užtat ir nedurnas, krito eiliniui Šapugai, žydui. Jis nuėjo į mišką, atsistojo už medžio, matė praeinantį viršilą, bet mušti nemušė. Sugrįžęs į kareivines jis pasakė, kad jam pritrūko drąsos mušti žmogų, kuris gal nėra ir kaltas. Jį užstojo ir daugiau vyrų ir Šapugai buvo dovanota. Tuo reikalas ir pasibaigė.

* * *

Kai atvyko naujokai, aš jau buvau visai apsipratęs su kareivio gyvenimu, tik statutai ir rikiuotė buvo man naujiena. Man vertėjo nebereikėjo ir Baltrukas jau nebebuvo mano viršininku. Visus pulko naujokus suvedė į vieną grupę, jos vadu buvo mūsų baterijos vadas vyr. ltn. Šimkus. Jo žinioje buvo, tik ką atvykę, Karo mokyklos V laidos leitenantai — Žilinskas, Sabaliauskas, Staranevičius ir Glinskis, o prie pabūklų ir jodinėjimo dalyvavo ir baterijų vyr. karininkai: Ambraziejus, Rupšys, Beinaravičius ir Dapkus. Kai kada atvykdavo ir baterijų vadai: Šimkus, Karosas, Banys ir Traškevičius, ypač kai buvo veikiama visos baterijos sudėty. Mums labiausia patikdavo užsiėmimai prie pabūklų ir jodinėjimas, o rikiuotė ir statutai, kurių tada buvo tik du — vidaus tarnybos ir drausmės, — buvo nelabai mėgiami dalykai. Ypač rikiuotės pamokų buvo labai daug. Puskarininkiai ir pats vadas Šimkus dėjo daug dėmesio į šį dalyką, o kadangi užsiėmimų aikštė

Petronėlė Orintaitė

MŪSŲ ŽEMĖ, MŪSŲ JŪRA

Vyturiai —
vyturiai giedojimais aušrų padangėj siaudžia . . .
Nemunai —
nemunai kovingai laužo ledo lytį skaudžią . . .
Mūsų žemė, mūsų jūra — Baltija žydroji!
Broliai, sesės Vilniun šaukia, vėliavos plasnoja!
Paneriais —
pamariais pro šalną sodų pumpurai pražysta . . .
Ei, žygiuot —
ir vaduot petim gintaro kraštą iš vergystės!
Mūsų žemė, mūsų jūra — Baltija žydroji!
Broliai, sesės Vilniun šaukia, ilgesiu svajoja . . .
Ten toli —
mūs šaly šventovių bokštai laisvės giesmę skardi.
Vai, klestėk —
ir žėrėki protėvių takuos lietuvio varde!
Mūsų žemė, mūsų jūra — Baltija žydroji!
Broliai, sesės Vilniun šaukia, tėviškė mieloji . . .
Širdimi —
ryžtimi laimėjo laisvės taurę savanoriai,
aukomis —
amžinai tautoj gyvens garbėj nemirštą broliai!
Mūsų žemė, mūsų jūra — Baltija žydroji!
Sesės sielvartą dainuoja, ilgesiu mus moja . . .
Lūkesty —
maldoje tėvynės vardą viltimi nešiosim,
niekados —
Lietuvos už nieką svetimiem neatiduosim!
Mūsų žemė, mūsų jūra — Baltija žydroji!
Sesės, broliai Vilniun šaukia, vėliavos plasnoja. . .

---

būdavo bemaž visada šlapia, tai mes po tų pamokų grįždavom į kareivines kaip iš balos ištraukti ir turėdavom daug vargo su rūbų valymu.

Naujoko darbo diena atrodė maždaug taip: 5 val. kėlimas, iki 7 val. arklių valymas ir šėrimas, iki 8 val. gimnastika ir pusryčiai. Iš įrankių turėjome tik kumelę, taigi dažniausia bėgdavome, kartais net iki Nemuno tilto. Nuo 8 iki 10 val. būdavo rikiuotės užsiėmimai, šautuvų veiksmai, šaudymas šratais, veiksmai prie pabūklų, jodinėjimas. Iki 11 val. statutai, šautuvas, pabūklų dalys, pakinktai, balnas. Nuo 11 val. arklių valymas ir šėrimas. 12 val. pietūs ir iki 14 val. liuoslaikis. Po pietų ir vėl prie pabūklų, apie 2 valandas; paskui — įvairūs ūkio darbai ir 17 val. vėl arklių valymas. Apie 18-18:30 val. darbo dienos galas, o iki 20 val., kada būdavo vakarinis patikrinimas, būdavome laisvi. 22 val. kazematuose degdavo tik po vieną lemputę ir visur būdavo tylu. Šeštadieniais dirbome tik iki pietų, po 14 val. valėme pabūklus, pakinktus, balnus, atlikdavom ūkio darbus, taisėmės rūbus, o sekmadieniais tik arklius valėme. Šventomis dienomis lošėme futbolą, arba su 6-to pėst. pulko komanda, arba su antra mūsų komanda, — abi jos buvo sudarytos ltn. Dapkaus.

1924 m. pavasarį į pulką atvyko generolas Žukauskas patikrinti naujokų apmokymą. Net gimnastiką nepraleido, pats parodęs kaip reikia per kumelę šokti. Su juo atvykęs plk. Janavičius irgi šoko per kumelę ir taip mikliai, kad daug kas iš mūsų net išsižiojo, — iš tų "ponų" mes nelaukėme tiek vikrumo, nes mūsų Šimkus niekad nešokinėdavo. Buvo ir skundų apklausinėjimas, kur dalyvavo visos baterijos kareiviai. Prieš apklausinėjimą viršila mums pasakė, kad visus skundus turime pirm jam pareikšti, o kadangi skundų nėra, tai ir generolui nėra ką sakyti. Bet išėjo kitaip. Eilinis Makutėnas, kuris buvo mikčius ir tik vandenį ir malkas tevežiodavo, pasiskundė generolui, kad neturi tinkamų batų. Ir iš tikrųjų, jo nepaprastai didelei kojai visame pulke neatsirado tinkamų batų ir jis dėvėjo savotiškas klumpes, — apačia medinė, o viršus odinis. Skundas pasibaigė gerai, Makutėną nenubaudė, o iš Kauno Intendantūros jam atsiuntė tinkamus, naujus batus.

* * *

Baigęs naujokų apmokymą buvau paskirtas į baterijos raštinę. Tais laikais kiekviena baterija turėjo savo atskirą ūkį, kurį valdė ne rikiuotės karininkai, o karo valdininkai. Gaubicų baterijoje ūkio viršininku buvo karo vald. Jonas Stasaitis, jis kartu buvo ir raštinės "vadu". Tai buvo gerai nusimanąs žmogus ir šiaip malonus vyras. Jo dešiniąja ranka buvo psk. Izidorius Liesis, baigęs tik pradžios mokyklą, bet šiaip labai gabus augštaitis. Jis ruošėsi tada laikyti 4-ių gimnazijos klasių kvotimus ir daug dirbo. Su juo aš susidraugavau — jis man dėstė lietuvių kalbą iš Rygiškių Jono gramatikos, o aš jį lavinau matematikoje. Kiek aš jam padėjau, negaliu pasakyti, bet kvotimus jis išlaikė. Man gi jis tikrai daug padėjo, ir kai aš rudenį stojau į Karo mokyklą, tai klaidų dariau visai nedaug. Liesis vėliau gavo brandos atestatą, buvo pakeltas į karo valdininkus, baigė topografijos kursus, buvo perkeltas į Karo Topografijos skyrių, kur ir užbaigė savo tarnybą. Antru raštininku buvo eilinis Stradomskis. Kiek rimtas buvo Liesis, tiek vėjavaikis buvo šis vyrukas. Baigęs tarnybą, Stradomskis išvyko į Pietų Ameriką laimės ieškoti.

Raštinėje turėjau labai daug laisvo laiko, nes daug kas atkrito: arklių valymas, užsiėmimai ir

JOTVINGIAI IR LIETUVOS SIENOS

J. KRIMANTĖNAS

Pagal jotvingių gyventame plote esančius vietovardžius, iškasenas, gyventojų atpasakojimus ir raštus iš archyvų, jotvingiai yra tikra lietuvių tautos šaka, čia gyvenusi iš labai senos gadynės, kaip ir visa lietuvių tauta. Begyvendami jie naudojosi plačiais miškingais ir pelkėtais Lietuvos pietų ir vakarų plotais, arčiau prūsų, mozūrų ir lenkų. Jų apgyventas plotas ribojosi maždaug tokiais vietovardžiais: *Suvalkai, Augustavas, Gardinis, Vilkavinė* (Volkovisk), *Slenimas,* (Slonim), *Upynas* (Pinsk), *Lietuvos Brasta* ir *Lomžė.* Didysis jų centras buvo *Balstogės* miestas.

Jotvingiai buvo labai darbšti lietuvių giminė. Jų moterys dabojo namus, gaminosi maistą, tvarkė daržus ir auklėjo šeimas. O vyrai medžiojo, žuvavo, augino žirgus ir, patys pasigamindami ginklus, gynėsi nuo užpuolikų. Svarbiausias jų verslas buvo žirgų auginimas ir savo krašto gynimas.

Pavasariui tik prasidedant, iš įvairių apylinkių šimtai vyrų būriais (*jotva*) jodavo ir vesdavo savo jaunus žirgus toli į pietus, jau į šylantį kraštą, ten į Upynės ir Lietuvos Brastos plačiąsias apylinkes, net iki *Kelmės* (Cholm) tarpumiškių. Drėgni *Priepietės* (Pripet) upės geros žolės pievų plotai puikiai tiko auginti jotvingių žirgus ištisą vasarą.

Rudeniui artėjant, jotviai jau varydavo savo žirgus iš visų plotų ir pamiškių. Suimdavo juos į būrius ir įvairiais keliais, dar pasiganydami, lėtai varydavosi namo. O jau iš ten, kasmetiniu krašte prekybai skirtu laiku, vyrai jodavo savo žirgus į prekyvietes, kur tuo metu suvažiuodavo iš įvairių vakarų kraštų arklių pirkliai.

Be tokio arklių auginimo ir tinkamos ūkiui žemės naudojimo jotvingiai dar turėjo ir kitų darbų. Taip, jie *Drobčinės-Drobinės* (Drohiczin) kunigaikščio Kaunato piliavietėje, turėjo įsteigę didelę gamyklą kur verpdavo ir ausdavo įvairių rūšių audeklus. Daugumą tų gaminių jotvingiai išleisdavo mainomis į ginklus ir kariškas reikmenis iš vakarų šalių gaunamas. Beto, jie *Uosvietėje* (Osoviec) ir *Balvežės* miškų plotuose turėjo lentpjūvių ir gerų baldų dirbtuvių.

Teip begyvendami jotvingiai tapo žinomi jau ir Europos kraštuose. Betgi, sumaniems ir darbštiems žmonėms visuomet atsiranda ir tokių kai-

---

ūkio darbai! Pagaliau net patikrinimui nereikėjo stoti, ir tik retkarčiais nueidavau vienai valandai atlikti veiksmus prie pabūklų. Užtat gerai pažinau ūkio atskaitomybę, nes tam buvau Stasaičio paruoštas. Raštininkai gyveno atskirame kambary greta raštinės, po pietų galėdavome pusvalandžiui numigti, o vakarais, prie geros šviesos, kiek ilgiau "eiti mokslą". Tokiose gerose sąlygose Liesio pamokos nešė gerus rezultatus ir aš per vasarą iš tikrųjų daug išmokau. Rugpjūčio mėn. padaviau raportą, kad leistų man stoti į Karo mokyklą. Gavęs sutikimą išvykau į Kauną, išlaikiau egzaminus ir buvau perkeltas. Tuo ir pasibaigė mano kareiviavimo laikai.

Baigdamas noriu dar vieną dalyką paminėti, būtent, kokia nuotaika vyravo kareivių tarpe ir kaip jie žiūrėjo į karininkus. Čia, žinoma, galiu pasakyti tik tiek, kiek pats patyriau.

Tais laikais artilerijoje reikėjo tarnauti tris metus. Per tokį ilgą laikotarpį viens kitą gerai pažinome, tačiau draugiški santykiai buvo palaikomi tik tarp tų, kuriuos rišo bendra tarnyba, pav., prie to paties pabūklo. Mūsų lovos kazematuose stovėjo pabūklų tvarka, panašiai kaip ir arkliai arklidėje, todėl kaimynas tarnyboje gulėjo geta tavęs. Santykiai tarp kareivių buvo geri, nieks neklausė ar tu lietuvis, ar lenkas, ar rusas, ar vokietis. Net abu baterijos žydeliai, Šapuga ir Teiceris, niekad nebūdavo užgauliojami dėl to, kad jie buvo žydai, o 10-tos baterijos viršila buvo žydas Geselkevičius.

Kas liečia viršininkus, tai į juos kareiviai žiūrėjo taip, kaip jų santykius nustatė vidaus tarnybos ir drausmės statutai. Apie kažkokią "meilę", apie kurią kartais rašoma, negali būti ir kalbos, — viršininkai buvo gerbiami, vienas daugiau, kitas mažiau, bet daugiausia į juos žiūrėta, jei taip galima pasakyti, "abstrakčiai", t.y. nežiūrint asmens, kiekvienas viršininkas gali tik įsakyti, o ne prašyti, ir pavaldinys gali tik klausyti ir vykdyti. Net su puskarininkiais turėjome tik tarnybinius santykius, — jie gyveno atskirame kambaryje ir į mūsų kazematus ateidavo, tik kai turėdavo kokį reikalą.

Karininkus matydavome tik užsiėmimo metu, kur ir jie ir mes atlikdavome tik mūsų pareigas. Savaime aišku, kad tas viršininkas, kuris mažiau bausdavo, o daugiau tik papeikdavo, buvo mūsų daugiau gerbiamas už tą, kuris darydavo atvirkščiai. Šių "gerų" karininkų pirmoje vietoje pas mus stovėjo ltn. Kazys Ambraziejus, o puskarininkių — žvalgų viršininkas vyr. psk. Dūda. Vienok, neapykantos bet kuriam karininkui niekados nebuvo pareikšta.

mynų kurie pavydi, keršija ir net užpuldinėja. Taip ir jotvingiams ištiko. Atsirado ginčų su kaimynais dėl neaiškių rubežių arklių ganomiems plotams. Lenkai ir mozūrai įsibraudavo į jotvingių žemę ir juos puldavo. Reikėjo gintis, kariauti. Nors prie Narvės upės jotvingiai turėjo stiprią, budinčią pilį *Tykotinę* (Tikocin), kur nuolat budėjo paskirta raita ir pėsčia kariuomenė, tačiau susitelkę priešai, kaimynai jotvingius žiauriai puldavo ir teriodavo jų žemių didelius plotus.

1654 metais Rusijos caras Aleksiejus netikėtai užpuolė Lietuvą ir Lenkiją. Jis labai žiauriai veržėsi į tas valstybes — žudė, plėšė ir degino. O tos abi šalys atskirai, savistoviai kovojo ir sunkiai gynėsi. Priežastis buvo ir ta, kad jų tarpe buvo ginčų dėl lietuvių genties—jotvingių plačiai naudojamų, bet lenkų ginčijamų plotų, ypač *Žebrės* (Novogrudok) ir Lietuvos Brastos vaivadijų.

1662 metais Lietuvos ir Lenkijos karo vadai sutarė bendrą pasitarimų posėdį *Nešvyžiaus* (Neswiez) pilyje, kur pirmininkaujant pačiam Lenkijos karaliui Vladislovui, po ilgų derybų buvo sutarta: 1) užbaigti Lenkijos ir Lietuvos valstybių ginčą dėl naudojimo teisių laisvųjų galiečių (Galicija) plotų, kuriuos tebenaudoja jotvingiai; ginčytinus plotus paskirstyti taip: Lietuvos Brastos vaivadijos plotą, ligi Priepietės upės ir Žebrės (Nowogrudok) vaivadijos palikti Lietuvai, o likusį galiečių (Galicijos) plotą į pietus, pripažinti lenkijai; 2) pagrindinę Lenkijos ir Lietuvos valstybių sieną nutarta pravesti taip: Trusas, prie Baltijos jūros, link Tykotinės (Tikocin), toliau — Lietuvos Brasta ir Priepietė *Dienupės* (Dniepr) link; ir 3) karą prieš Rusiją vesti abiejų valstybių, Lenkijos ir Lietuvos, visomis jėgomis, bendrai, ligi galutinio priešo nugalėjimo.

Taip, sutartinai veikiant Lietuva ir Lenkija nugalėjo Rusiją ir caras Aleksiejus paprašė karo paliaubų. O, po ilgų, rusų vilkintų derybų, 1667 m. Andrušavo kaime buvo su rusais pasirašyta taikos sutartis, pagal kurią Lietuvai atiteko *Palaukės* (Polock), *Vytėnų* (Vitebsk) ir *Minto* (Minsk) didelių plotų vaivadijos. Gi, Lenkijai atiteko visi žemės plotai dešiniajame Dienupės (Dniepro) krante, su visais lietuvių nebeginčijamais galiečių (Galicijos) plotais, kurie yra į pietus nuo Priepietės upės.

Šiam žiauriam karui pasibaigus ir kariavusiems atsigavus, po kelių metų, tarp Lietuvos ir Lenkijos buvo jau vietoje paryškintos valstybinės sienos, kurios buvo sutartos šių valstybių karo vadų posėdyje Nešvyžiuje. Šios sienos ir laikėsi apie 115 metų, iki Rusija ir Vokietija 1772 m. užgrobė ir pasidalino sau Lenkiją ir Lietuvą.

Nešvyžiuje, gražioje Radvilų pilyje buvo laikomas Lietuvos didžiųjų kunigaikščių senųjų aktų archyvas. Vėliau jo dalis buvo perkelta į Varšuvą ir sukrauta grafų Krasinskų bibliotekoje. Tačiau Nešvyžiuje dar liko 1,900,000 aktų, karalių raštų ir laiškų, o taipgi Radvilams rašytų 250,000 laiškų.

Čia buvo saugomi ir Horodlės ir Liublino unijų originalūs aktai. Iš čia viršpaminėtų aktų, raštų ir laiškų yra paimta ir daug žinių apie jotvingius ir jų kraštą.

1224 m. totoriai smarkiai apnaikino Vilkavinės miestą ir apylinkę prie Vilkavinės upės.

1385 m. Lietuvos kunigaikštis Jogaila sėdėjo Vilkavinės pilyje ir vedė derybas su lenkais dėl vedybų su Lenkijos karalaite Jadvyga ir apie katalikų tikėjimo priėmimą.

PAGIRYS

Šį kraštą dar ir dabar lenkai tebevadina *Polese Litewska.* Čia 1866 metais dar gyventa lietuvių: *Sakalėnų* apskrity — 69%, *Slenimo* — 69% ir Vilkavinės — 48%. O 1905 m. iš šitų apylinkių delegatai dalyvavo ir Didžiajame Vilniaus Seime.

Lietuvos Brasta stovi prie *Baugo* ir *Mušeivų* upių santakos. Tai sena jotvingių pilis. Dėl jos varžėsi lenkai, mozūrai ir vokiečiai. O, jau 1319 metais ją valdė didysis Lietuvos kunigaikštis Gediminas. Po kurio meto didysis kunigaikštis Vytautas įjungė į Trakų vaivadiją ir sutvirtino šią jotvingių pilį. Dar vėliau, jau rusai laikė Lietuvos Brastą savo didžiausia tvirtove.

Upyna (Pinsk) Ptolemėjaus raštuose vadinama *Zeinum.* Čia yra lietuvių kunigaikščių paminklų, pranciškonų ir jėzuitų gražios bažnyčios (statytos Radvilų lėšomis). Mieste yra gražus parkas ir netoliese — Skirmantų dvaras, kur mirė istorikė Skirmuntaitė. Miestas buvo gražus.

Balstogė (Bielostok). Šį miestą sutvarkė ir pagražino did. Lietuvos kunigaikštis Gediminas 1320 metais.

Pirmajam Pasauliniam karui pasibaigus ir vokiečiams pasitraukiant iš Lietuvos, 1918 m. gruodžio mėn. 18 dieną Lietuvos miškininkas F. Grigaliūnas su dviem padėjėjais perėmė iš vokiečių kelias šios apylinkės girių lietuviškas miškų urėdijas su 250 eigulių, 20 lentpjūvių, terpentino varyklas, medžio medžiagų sandėlius ir 50 raštinių su baldais. Viso — už 10 milijonų vokiškų markių. Beto, vokiečiai tame krašte perdavė Lietuvai 18 mokyklų ir 1 ligoninę. F. Grigaliūnas ten visur suorganizavo ir reikalingą vietinę policiją.

Tačiau, 1919 m. vasario mėnesį rusai ir lenkai masiniai brovėsi į to krašto girias ir todėl naujoji Lietuvos miškų administracija turėjo iš ten pasitraukti.

Krevė — tai miestas esąs dar iš II amžiaus. Čia gyvenę kriviai — dvasiški vadovai, kurie čia turėję jau ir savo mokyklą. Ąžuolyne buvęs iš-

garsintas aukuras. Pilyje gyvenę kriviai ir kunigaikštis. Nuo žodžio — kriviai — šito krašto, ligi Minto (Minsk) ir Dienupės, o taipgi ir viso Pagirio gyventojus rusai ir vadinę *kriviečiais*. O kriviečiai vadinę rusus — *gudais* (chudoj).

Meldėnai (Molodeczno). Pro čia ėję visi svarbieji keliai nuo Vilniaus į pietryčius ligi Dienupės, kuri senovėje yra buvusi žymi prekybos gysla, kelias. VII amžiuje Meldėnų pilyje gyvenęs augštaičių kunigaikštis Algimantas. Čia dauguma vyrų buvę kariai, arba raiti jo palydovai.

Velžinas (Voložin) — tai yra miestas ir buvusi pilis labai miškingame plote, esančiame į rytus nuo Nemuno įtako Beržūnos upės. Čia pilies kunigaikštis buvęs Tauragis. Jis su gyventojais būdavo užsiėmęs medžiokle. Kailius parduodavę, patys kailiais vilkėję, o mėsą pristatydavę į pilį žmonių pragyvenimui ir prekybai.

Velžis — tuomet taip vadinę Balvežės miškų Zubrą. Kadangi ir patys vyrai vilkėdami išverstais kailiais buvę susivėlę, todėl juos, kaip velžių medžiotojus, visi vadindavę *velžinais*, o jų pilį — *Velžinų* pilimi.

Vilkavinę (Wolkowisk) — senovėje valdęs kunigaikštis Tautvilas. Didį plotą, ligi Nemuno, jo žmonės naudodavę žemės ūkiui ir taipogi medžioklei.

Žebrė (Nowogrudok) — Šios pilies kunigaikštis Rimvydas mėgdavęs keliauti, buvęs didelis diplomatas.

Žambrė (Zambrow) — tai piliavietė prie upės Narvės ir prie Baugo (Bug). Ją valdęs kunigaikštis Žintautas.

Drobčinė (Drohiczin) — tai kunigaikščio Kaunoto pilis.

Priepietė-Bauginė — tai Lietuvos Brasta buvusi kunigaikščio Kentmino tvirta pilis.

Visą Pagirį su dabartine Galicija senovėje valdė lietuviai jotvingiai, kurie skirstėsi netik gentimis, bet savo tarpe — ir užsiėmimų tikslais. Taip dar ir Herodotas (pora amžių prieš Kristų), tas istorikas, geografas ir keliautojas, rašė kad prie Narvės ir Baugo tuomet gyveno trys gentys — *budniai*, *geltoniai* ir *maurai*. O, istorikas Bigulė išvedžiojo, kad tai buvo viena lietuvių gentis, tik taip vadinosi pagal gyvenamą būdą ir užsiėmimą. Budniai — budėtojai buvę pasienio kraštų saugotojai. Geltoniai — tai kariai kovotojai. O maurai — tai toliau gyvenusieji ūkininkai, medžiotojai ir kt. darbo žmonės.

Kai vėliau graikų mokslininkas Ptolemėjas nubraižęs Pagirio žemėlapį ir paminėjęs, kad ten gyvena galijonai, tai esą galima spręsti, jog tai bus minimi lietuviai, galiečiai—galicijonai.

Iš buvusių Nešvyžiaus pilies archyvo aktų, įvairių valdovų raštų ir laiškų, o taipgi ir iš valstybinio archyvo Maskvoje raštų matosi, kad dabar vadinamas Pagirys yra buvęs labai didelis plotas užėmęs visą Priepietės upės baseiną su plačia aplinka. Tas kraštas yra grynas Lietuvos žemių plotas, kurį iš gilios senovės valdė lietuvių tautos dvi artimai gimininingos šakos — augštaičiai ir jotvingiai. Tas gentis valdė gimininingi kunigaikščiai. Čia visur yra buvus, nors ir skirtingų tarmių, bet viena lietuvių kalba.

Lietuviai turėję ir vienodą tikėjimą; melstasi regimai gamtos galybei: dievui Perkūnui, žaibui, saulei ir dangui. Būta ir vienodų maldos aukurų, kaip Krevėje, Meldėnuose, taip ir Velžinų pily, Vilkavinėje, Minte, Balstogėje, Upynėje, Drobčinėje, Žemutyčioje, Bauginėje ir kitur.

Yra pėdsakų net ir apie šio plataus Pagirio krašto keletą buvusių valdovų. Taip, Minto sritį valdęs Krevės kunigaikščio Kareivos sūnus Mintautas, kurį mini persų kronika kur sakoma, kad 690 metais jis įkūręs Minto (Minsk) miestą ir pastatęs ten savo pilį. Jis buvęs susigiminiavęs su Priepietės-Bauginės pilies kunigaikščiu Kentminu, kuris valdęs ten plačią sritį į pietus ir rytus.

Vakarinį Pagirio plotą tuomet valdę: kunigaikštis Narvydas — Balstogės pilyje, kun. Žintautas — Žambrės pilyje, o jau vėlesniais laikais — kunigaikštis Kaunotas — Nidurės Drobčinės pilyje.

Po dešimtojo amžiaus šio krašto palyginant ramų jotvingių gyvenimą pradėjo drumsti sustiprėję rusai ir lenkai, o vėlesniais laikais ir vokiečiai kryžiuočiai. Jie skaitlinga kariuomene užpuldavo jotvingius ir augštaičius, žudydavo vyrus, grobdavo turtą, griaudavo pilis ir degindavo kaimus.

Taip, amžiui bėgant ir panašiems susidūrimams besitęsiant, kartą lenkai sutelkė sau palankių kaimynų mases ir žiauriai puldami, nugalėjo jotvingius. Veržiamiesi į gyvenamus plotus beveik visą vyriškąją jotvingių krašto giminę jie iššudė.

Likučiai jotvingių traukėsi į miškus, į šiaurę ir rytus, kur broliškai buvo priimti sūduvių ir augštaičių-kalnėnų. Tačiau, dar daug jotvingių pasiskleidė Balvežio giriose ir visame Pagirio (Polese) krašte, kur jų prieauglis ir dabar tebesiplečia, nors juos daug kas dabar ir vadina gudais, ar lenkais. Lietuviškai kalbančių ten galima dar ir dabar daug rasti.

Baigiant šias Lietuvos jotvingių krašto trumpas apžvalgines žinias nejučiomis kyla mintis ir negalima to užmiršti, kaip galėtų šių dienų mūsų politikai spręsdami Lietuvai būsimas teisingas sienas palikti jotvingių kraštą už valstybinės ribos? Kurie jotvingių kraštą yra plačiai aplankę ir gerai pažinę jo istoriją, vietoves ir gyventojus — to negalėtų padaryti jausdamiesi tikrais lietuviais esą. ➔

...“Ne kiekvienas didelis darbas yra geras, bet kiekvienas geras darbas yra didelis”...

ALVUDAS

KALPAS UOGINIUS

Po sėkmingo pasirodymo scenoje ALVUDO artistai užkandžiauja. Deš. stovi ALVUDO ideologas, įkūrėjas ir vadovas dr. J. Adomavičius.

Dažnai skaitome spaudoje, o dar dažniau girdime žmones pašnekesiuose minint ALVUDĄ. Yra tai koks kalbinis naujadaras ar kas kita? — Tai yra (sutrumpintai) AMERIKOS LIETUVIO VAIKO UGDYMO DRAUGIJA, Inc. ALVUD'as — patrioto lietuvio ir didelio altruisto-visuomenininko, med. daktaro Jono Adomavičiaus, 1958 m. įsteigta Čikagoje. Vyriausias Alvudo tikslas — išauklėti ir subrandinti lietuviukus į sveikus kūnu, dvasia ir pajautomis; išugdyti dorus, kilnius žmones, sąmoningus, savo tėvų kalbą, kraštą ir papročius gerbiančius, lietuvius.

Po II-jo Pasaulinio karo, besklindančio komunizmo poveikyje, įsivyravo, taip vadinamoji, modernioji pedagogika. Vaikas — mokinys buvo pastatytas visako centru. Vaikystės laikotarpis, ne vaikus “apsunkinančiam” mokslui, bet jo laisvei, jo paties nuožiūra naudojamam laikui, skiriamas. Mat, vaikas turįs naudotis, džiaugtis “laimingu savo vaikystės— jaunystės amžiumi”. Tai liberalizmo, nihilizmo ir savotiško dvasinio kvaitulio nuotaika, kuri naujoviškumo, originalumo bei madingumo vardu, laisvam jaunimui įdiegė skurdžiaus— bastūno veido ir aprangos pavidalą. Tasai, vadinamasis, vaiko “savuoju laimingu laiku”, savo nuožiūra neribotas (besaikis) naudojimasis, pakeitė normalius mokytojo ir mokinio santykius, sugriovė vaikų drausmę šeimoje ir mokykšloje. Mokytojas nebeteko pagarbos, nes “laisvi” mokiniai, be bausmės baimės, drįsta pajuokti, niekinti, net fiziniai užpuldinėti, įžeidinėti savo mokytoją. Mokyklose įsivyravo vandalizmas: langų daužymas, inventoriaus, mokslo priemonių, knygų, net ir pačių mokyklų pastatų naikinimas (padeginėjimas). Tai kasdienis, beveik normalus reiškinys... Pats sau paliktas ir besinaudodamas laiminga savo vaikyste — jaunyste, vaikas — jaunuolis apsileido išviršiniai ir susirgo, pakriko moraliai. Šiurpius vaizdus šiandieną mums rodo televizija, kinai, skelbia radio ir spauda. Faktas yra, jog net vidudienį pavojinga pasidarė žmogui būti miesto gatvėje. Čia siautėja, taip vadinamų, “teenagerių” (vaikėzų) gaujos, užpuldinėja vyrus, moteris ir senelius. Šaudo, subado peiliais ir net nužudo. Jieško pinigo, kurį sunaudoja narkotikam, alkoholiui, rūkalams, ar ginklui įsigyti... Viešai yra žinoma, kad jaunamečių nusikaltimai šioje laisvoje šalyje šiandieną “sumuša” visus rekordus.

JAV prezidentas, kartą, vienoje savo spaudos konferencijų, jaunamečių nusikaltimų problemą pripažino rim-

---

Mūsų politikai turėtų dar nepamiršti ir Maskvos kraugerio Džiugašvilio-Stalino užgrobtų ir dabar rusų tebevaldomų Prūsų ir Klaipėdos kraštų. Tų visų čia minėtų plotų reikia siekti ir dėl pilnesnių Lietuvai sienų kovoti, nors ir nepasisektų visų tikrai lietuviškų žemių ploto išsyk laimėti.

Kav. kpt. ANTANUI KIRKYLAI mirus, žmoną, sūnų ir artimuosius nuoširdžiai užjaučiame.

Marina ir Zigmas Raulinaičiai

Kav. kapitonui ANTANUI KIRKYLAI mirus, jo žmonai, sūnui, giminėms ir artimiesiems nuoširdžią užuojautą reiškia

J. Liaukus ir šeima

L. Bileris ir šeima

Staiga ir netikėtai mirus broliui JONUI, reiškiame gilią užuojautą bičiuliui VYTAUTUI ČESNAI ir artimiesiems.

Marina ir Zigmas Raulinaičiai

ta ir pavojinga ateičiai. Tai jau kiekvienas mato ir supranta. Nežabota vaikų—mokinių laisvė, pražydo jaunimo anarchizmu, banditizmu. Vyriausybė, tačiau, sakosi negalinti imtis jaunuomenės auklėjimo iniciatyvos ir daboti jos moralę. Visų pirma, tuo reikalu susirūpinti privalą patys tėvai, pedagogai, dvasiškiai.

Kai mūsų inteligentų dauguma pasibaisėdami visą tai tik stebėjo ir baiminosi dėl mūsų pačių — lietuviško prieauglio, kuris tėvams dirbant, dienos laiką laisvai leido gatvėse, toje pavojingoje aplinkoje begyvendamas, tik vienas žmogus teisingai suprato gresiantį mūsų jaunimui pavojų ir ne tik žodžiais, bet realiu darbu stojo lietuvio vaiko gelbėjimo darban. Tas idealistas, tai medicinos daktaras, Jonas Adomavičius. Jis pasiryžo gelbėti lietuvių vaikus — jaunimą nuo tos baisios, užkrečiamos "neribotos laisvės" ligos ir 1958 m., įsteigė oficialią lietuvio vaiko auklėjimo draugiją — ALVUDĄ, kurio, kaip jau anksčiau minėta, vyriausias tikslas — ugdyti pilnutinį, sveiką kūnu, protu ir jausmais žmogų; iš mažens formuoti vaiko sielą ir kūną, kad jis neįprastų, neįgautų palinkimo nusikalsti, kad pamėgtų sąmoningą drausmę, tvarką ir pamiltų tiesą, gėrį ir grožį.

Jonas Adomavičius, M.D., priešingai pseudo moderniajai pedagogikai, nepalieka vaikui savo nuožiūra naudotis "laisvu gyvenimu", bet duoda vaikui, pagal jo sugebėjimus ir galias, pakankamai jį dominančio darbo, kad atitraukus jį iš gatvės, iš neigiamai vaiką veikiančios ir jo būdą žalojančios, aplinkos, ir duoda jam tinkamą, naudingą užsiėmimą, pratinantį naudingai leisti laiką, žaidžiant ir kartu fiziniai bei intelektualiniai lavinantis ir tobulėjant... "Didelė yra menkysta darbais neparemti pamokslų. Tokių 'liežuvininkų' jau nebeilgos dienos. Dėl jų veiklos ir susilaukėm viso to pasaulio krizio, kai žmoguje nesimato žmogaus. Dėl jų pataikūniškų patarimų, viskas augštyn kojom apvirto. Turime tvarkytis, kad pajėgtume savu pavyzdžiu jaunuosius išmokyti sąmoningos darbo drausmės, pagarbos vyresniesiems, artimui, ir viso kas žmoniška, teisinga, gražu ir gera, gerbti ir mylėti. Nuo pat mažens žmogus privalo mokytis skirti grūdus nuo pelų" — kartą savo prakalboje pasakė dr. Adomavičius. (Pakartojau iš atminties. K. Uog.)

Dr. J. Adomavičius, netik kalba, jis ir veikia. Alvudan jis subūrė profesorių, pedagogų, psichiatrų, psichologų, medicinos gydytojų ir kitų augštojo mokslo, auklėjimo specialistų, kurie skaito viešas paskaitas apie žmogaus kūno ir jausmų plėtros dėsnius bei suinteresuotiems atsakinėja įvairius klausimus, įvairiais šeimų darnaus sugyvenimo bei vaikų auklėjimo reikalais. Alvudo paskaitos gausiai lankomos. Visiems atsilankantiems ir suinteresuotiems veltui teikiama mediciniška-pedagoginė literatūra. Tuo būdu Alvudas teoriniai ir praktiniai ateina pagalbon geros valios tėvams — lietuviams, norintiems išauklėti vispusiškai sveikus ir dorus vaikus.

1962 m. Alvudas suorganizavo vaikų teatrą, kuriam sekmingai vadovauja akt. A. Brinka, baigęs Kauno valstybės dramos studiją. Teatro personalo sąstate veikia: direkt. padėjėja A. Sobieskienė, muzikas-komp. J. Bertulis, baletmeisteris S. Velbasis, pedagogė Z. Juškevičienė — administratorė, kanklių ansamblio vadovė A. Kirvaitytė ir kt. Nelengva buvo teatro veiklos pradžia. Tik pasiryžimas, energija, kantrybė ir savimi pasitikėjimas sunkumus nugalėjo ir šiandieną vaikų teatras jau yra stiprus vaidybos vienetas, pastatęs scenoje kelias gražias premjeras. Visi spektakliai praėjo dideliu pasisekimu. Patenkinti žiūrovai nuoširdžiai gėrėjosi mūsų mažųjų artistų sugebėjimais. Iš tikro, žavėtinai gražu žiūrėti kaip 3-8 metų amžiaus artistai taip gražiai, taip sąmoningai vaidina sudėtingus pasakų personažų ir kt. vaidmenis. Dabar teatras jau turi virš 40 artistų, kurių tarpe yra turinčių apčiuopiamų vaidybos talento duomenų, tai: V. Sobieskytė, Onutė Požerniukaitė, Rita Kėkštaitė, D. Petersonaitė, V. Ramonis ir kt. Teatras yra viena didžiųjų priemonių Alvudo užsibrėžtajam tikslui siekti. Teatre vaikai ugdosi kūrybines galias, savo bendraamžių aplinkoje, kultūringai žaizdami mokosi būti socialūs, visuomeniški, taurūs. Didelį sąmoningumo ir išsilavinimo skirtumą palyginę rastume tarp vaikų nedalyvaujančių ne tik teatro veikloje, bet ir išviso Alvudo parengimuose, su ten dalyvaujančiais.

Alvudo vaikų auklėjimo programa nesiriboja vien tik teoretinėmis paskaitomis, bei vaikų teatro veikla. Čia auklėjimo ir mokslinimo darbas vykdomas labai planingai, plačia vaga ir įvairiais kitais būdais:

1. Vasaros metu rengiama vaikams iškylos į miškus, parkus, gojus, vaisių sodus, uogynus, gėlynus, botanikos ir zoologijos sodus, kur yra viskas, kuo tik mūsų mažieji domisi. Čia viskas mokytojų vaikučiams aiškinama, rodoma.

2. Didelės reikšmės turi Alvudo vasaros metu, miesto parkuose įkurtos vaikų aikštelės, prityrusių mokytojų vadovaujamos. Aikštelėse vaikai mokomi, netik gražiai žaisti, bet ir skaičiuoti, naudojant specialų raidyną ir kitas modernias priemones. Čia taipgi vaikai mokomi jiems pritaikintų dainelių, šokių, Lietuvos istorijos (jiems prieinamu metodu), jiems sekamos pasakos, legendos. Tuo būdu vaikai (2, 5-6 metelių) pratinami naudingai leisti laiką, pratinami prie tvarkos — drausmės, mokslinami. Su jais kalbama taisyklinga ir jiems suprantama lietuvių kalba. Tokie vaikai, nepalyginamai stipriau jausis už kitus, pradėję lankyti mokyklas.

3. Savaitgaliais, atviroje gamtoje, kur nors jaukiame parko kampelyje, mūsų trispalvės tautinės vėliavos paunksmėje, o žiemą salėse, vaikams ir suaugusiems (vaikų tėvams, palydovams ir kt.) rengiama kultūringos popietės — subuvimai. Ten skaitoma (įvairiomis temomis) paskaitos, ro-

Grupelė ALVUDO artistų žiūrinėja gautas dovanas už gerą pasirodymą scenoje.

doma specialiai vaikams pritaikinti ir suaugusiems taipgi, kultūriniai filmai. Visada būna specialios, mokytojų priežiūroje, vaikams programos su pačių vaikų šokamo baleto numeriais, žaidžiama sportiniai žaidimai, dainuojama, deklamuojama. Geriausiai savo uždavinį atlikę vaikai apdovanojami, o visi kartu pavaišinami, pačiam dr. Adomavičiui patarnaujant ir su vaikais pasišnekant.

4. Kiekvieno mėnesio pirmą pirmadienį, per Sophie Barcus radio šeimos valandą (7 val. vakaro), iš Alvudo vaikų teatro studijos, transliuojama vaikų radio vaidinimai: dainos, deklamacijos, prakalbos...

5. Vyresnieji vaikai mokomi gražbylystės bei meniško skaitymo; gražių rankdarbėlių: inkilėlius dirbti, velykinius margučius marginti, Kalėdų eglaitei šiaudinius ir popierinius papuošalus dirbti, karpyti, drožinėti, piešti; aiškinama kaip reikia medelius, daržoves, gėles sodinti ir prižiūrėti. Mergaitės mokomos higieniškų maisto patiekalų gaminimo būdų ir t.t. Todėl retkarčiais būna tokių vaikų darbelių parodėlės, konkursai. Laimėjusiems įteikiamos dovanos: knygos, žymiųjų lietuvių menininkų paveikslų reprodukcijos, vaisiai, saldumynai, kepsniai, žaislai ir kt., pagal laimėjusio amžių ir nuopelną.

6. Kasmet lietuviškomis tradicijomis organizuojama lietuviams bendros Kūčios su atitinkama programa, eglute ir vaikams dovanėlėmis, kurias iš "Lietuvos" atneša Kalėdų senelis. Senelis, apdovanodamas vaikučius, pasakoja jiems kaip ten, Lietuvoje, Kalėdos būdavo švenčiamos anksčiau ir kaip dabar. Tas labai sudomina vaikučius ir jie dar ilgai klausinėja savo mamyčių apie Lietuvą. Pabrėžtina, jog kalėdinės programos būna labai turtingos, įvairios ir grynai patriotiškos. Tik Alvudo Kalėdų vaizdų scenoje galima pamatyti šv. Šeimą — lietuvišką. Ten Madona su Kūdikėliu ir aplink juos dramos liudininkai, lietuviškai-tautiškai apsirengę.

7. Kasmet organizuojama bendras Naujųjų Metų sutikimas, Vasario 16-sios minėjimas, Lietuvos pavergimo ir žiauraus lietuvių iš gimtųjų namų Sibiran trėmimo minėjimas, Lietuvos kariuomenės šventės, Dariaus-Girėno ir kitų tautai bei valstybei nusipelnusiųjų asmenų ar organizacijų iškilmingi minėjimai. Taipgi, tradicinės Joninės; šeimos švenčių dienos: motinos, tėvo pagerbimas... Visa tai atliekama gražia, taisyklinga lietuvių kalba, pagal iš anksto auklėtojų — mokytojų nustatytas, įvykius atitinkančias, turiningas, prasmingas ir patriotines programas, mokytojams vadovaujant ir prižiūrint. Kiekviename žingsnyje, Alvudo veikloje, neatsitiktinai, bet planingai, nuoširdžiai jaunųjų lietuviukų širdelėsna diegiama Tėvynės meilė. Pavyzdžiui, čia pateikiu kun. dr. J. Kubiliaus, S.J., kartą Vasario 16-tą minint, sukalbėtą invokaciją:... "Štai tau, Tėvyne Lietuva, Tavo mažieji, dukros ir sūnūs, atėjo Tavęs pasveikinti prisikėlusios laisvam gyvenimui, gi dabar kenčiančios ir persekiojamos, ir pasiryžti augant, savyje ugdyti Tau, Tėvyne, meilę ir dirbti Tavo laisvei atgauti. Visi maldos žodžiuose nulenkiame galvas tiems, kurie kovodami už Tėvynės laisvę žuvo ar mirė"...

Mes, seniai, kurie (pagal A. S. Puškiną) ko nors ir kaip nors kadaise mokėmės, negalime nežinoti, jog stipriausiai įspūdžiai mus veikia vaikystėje. Ką anuomet girdėjome, matėme ar išmokome — niekada nebeužmirštame. Nesunku tad suprasti kokią brangią dovaną mūsų atžalynui, mūsų mažiesiems "alvudukams", lietuvybės išlaikymo srityje, nemokamai ir taip mokoviškai, taip gausiai ir įspūdingai teikia Alvudas!... Negana to, dr. J. Adomavičius, besirūpindamas išauklėti vispusiškai sveiką lietuviuką, kol daugeliui darbininkių motinų ne savuose namuose dirbant ir negalint viso laiko pašvęsti savo vaikų auklėjimui bei mokslinimui, apleidžia tą sritį, skuba ateiti tiems tėvams ir motinoms pagalbon, pastatydinant pavyzdinius Vaikų Namus. Tuose namuose vaikai turės vispusišką sveikatingumą palaikantį gyvenimą tuo metu, kai jų gimdytojai negali kartu su jais būti. Projektuodamas tai, daktaras J. Adomavičius neturi omenyje jokio asemniško sau pelno. Jis trokšta visą lietuvių visuomenę praturtinti vispusiškai sveikais, gerai išauklėtais žmonėmis. Taip projektuojamas epochinės svarbos darbas, nes prie vaikų namų numatoma ir seneliams poilsio namai (prieglauda). Kaip vaikų namuose, taip ir senelių namuose, numatoma viskas įrengti pagal paskiausius mokslo ir higienos reikalavimus. Vaikų namuose būsianti įkurta mokykla su visais moderniosios pedagogikos įrengimais, bei mokslo priemonėmis. ..."Tepranyksta madų parodėlėse vaikams Kleopatrų rodymas, jei negalima jiems Birutės ar Gražinos pristatyti" ...sako dr. J. Adomavičius, savo paskaitose lietuviams.

Dr. Jonas Adomavičius per Alvudą propaguoja visišką abstinenciją, t.y. susilaikymą nuo svaiginimosi alkoholiniais gėrimais, rūkymo, o taipgi kortavimo ir apkalbinėjimo. Alvudo parengimuose nesisvaiginama ir nerūkoma, nors ir atvirame ore esant. Alvudo parengimai visada atviri visiems geros valios lietuviams. Be labai vertingų programų, čia visada, p. M. Bosienės vedamas, veikia šviežių ir sveikų lietuviškų užkandžių ir bealkoholiškų, namie gamintų, gėrimų (duoninė gira, šampanas, vaisių arbata), bufetas.

Viso to didelio darbo ir projektų gerasis genijus yra pats dr. J. Adomavičius. Jam uoliai talkininkauja dr. Ona Vaškevičiūtė, kuri ypač daug rūpesčio ir širdies parodė organizuodama vaikų aikšteles. Ji taipgi daug rūpinasi senelių namų statyba. Dr. J. Adomavičius, kurdamas Alvudą, darbą pradėjo, kaip sakoma, ne nuo viršūnių, bet kaip matome, iš apačios, nuo lietuviškos liaudies. Savo, kaip gydytojo, brangiais laisvalaikiais, savo prakalbomis, paskaitomis jis eina ne į garbės prezidiumus, bet į radiofonus, į redakcijas, į paprastųjų savo tautiečių tarpą, į lietuvių vaikų, jaunuolių būrelius... Jis sielojasi lietuvio ateitimi, jam rūpi, kad lietuvių tėvų vaikai nepapildytų tų, gatvėse besidaužančių, bedarbių jaunuolių nusikalstamųjų būrių... Jam rūpi papildyti lietuvių gretas vispusiškai sveikais, savo bendruomenei, savo tautai ir kraštui naudingais žmonėmis.

Savo paskaitas ir prakalbas dr. J. Adomavičius visada baigia raginimu visiems, be jokių išimčių, įsijungti į gražiausią žmogaus veiklą — vispusiškai sveiko žmogaus mūsų tarpan atėjimo paspartinimą. ..."Žmonijos atžalyną daug kas mėgina auklėti, vienok reikiamai jį išauklėja tik vispusiškai pakankamai susveikęs asmuo. Pagal šių dienų mediciną, vispusiška sveikata yra žmogaus kūno, proto ir pojūčių—emocijų darna. Tokios darnos visiems privaloma siekti, nes jos, lygiai kaip ir bendrai mokslo, nė vienam nebuvo, nėra ir niekada nebus perdaug" — sako dr. Jonas Adomavičius.

Teigiama Alvudo veiklos įtaka čikagiečių lietuvių visuomenėje, organizacijų gyvenime jau yra jaučiama, nes Alvudas stengiasi jiems padėti pilniau kūnų, protu ir jausmais sustiprėti.

Alvudas yra Illinois valstybės sekretoriaus pripažinta, Cook County Clerk įstaigoje užregistruota ir iš Internal Revenue Service, aukojamoms sumoms, nuo mokesčių mokėjimo atleidimą gavusi, organizacija.

Dėl savo veiklos naudingumo, Alvudas pilnai užsipelno visuomenės ir geravalių žmonių, bei organizacijų rimto dėmesio ir medžiaginės, jo planams vykdyti, paramos. Našta nebus taip sunki, jei visi padės ją nešti.

ALVUDO adresas: 2319 West Garfield Blvd. Chicago, Ill. 60636; telef.: HE 4-8666.

Šiandieninis Sovietų arsenalas

(Tąsa)

Priešlėktuviniai ginklai kautynėse įrodė, kad kalibras ir tolinaša yra antraeilės vertės; pagrinde yra taiklumas ir greitošauda.

Rusų ZPU sistema skirta netarpinei pėstininkų bataliono ir pulko priešlėktuvinei apsaugai. Dvivamzdis ZPU-2 yra 14.5 mm kalibro, 600 šūvių per minutę greitošaudos, montuotas ant BTR-152 šarvuoto pėstininkų transporto autovežimio. ZPU-4 keturvamzdis montuotas ant keturiaratės platformos, kuri velkama GAZ-54 sunkvežimio (1.5 tonos). Šis pabūklas skirtas mechanizuotų pėstininkų batalionų apsaugai; nuo 4 iki 6 pabūklų batalionui. Abu pabūklai yra pritaikyti šaudyti iš pastovių pozicijų nuo žemės. ZPU-4 taip pat įeina ir priešlėktuvinės apsaugos baterijų sąstatan. Dėl paslankumo, didelės ugnies koncentracijos ir gero taiklumo, jie skiriami prieš žemai skrendančius naikintuvus. Taip pat naudojamas aerodromų, vadoviečių, sandėlių ir kitų kautynių ruože esančių svarbių vietų priešlėktuvinei apsaugai.

Kita grupė yra **ZAam sistemos.** Pagrindiniu laikomas Zam-50, turintis trigubą paskirtį pabūklas 57 m m, vamzdis 14 pėdų ilgio. Gali šaudyti pavieniais, pusiau automatiniai kovotojo valdomas ir elektronine sistema kada valdomas radaru. Greitošauda 60 šūvių per minutę, sviedinio svoris 63 svarai ir tikroji ugnis siekia į lėktuvus 2 kilometrų augštyje. Kai pritaikomas PBO taikiklis nakties, arba dienos šaudymui, gali sėkmingai veikti prieš tankus ir kitus taikinius su greitošauda 30 šūvių per minutę, su optiniu taikikliu šaudo iki 12 kilometrų atstumo. Ypatingai yra taiklus prieš lėktuvus, skrendančius apie 800 metrų augštyje ir žemiau, vežiojamas ant ZPU platformos.

Su Zam-57-2 versija yra dvivamzdis įmontuotas ant tanko T-54 sukiojamo bokštelio. Pabūklas valdomas be radaro pagalbos, užtat ir taiklumas menkesnis. Batalionas, susidedantis iš aštuoniolikos Su-Zam-57-2, yra kiekvienos šarvuotos divizijos dalis.

Mišrūs kautynių pulkai yra ginkluoti 24 pabūklais 57 m m ir 12 pabūklų ZPU-4.

II Pas. kare vartoti 82 m m priešlėktuviniai pabūklai pakeisti **100 m m dvigubos paskirties pabūklais** (sekmingai naudojami Šiaur. Vietname priešlėktuvinei apsaugai). Pabūklas sveria 12 tonų — netinka judrioms kautynėms, tačiau lengvai valdomas ir tikslus iš pastovių pozicijų. Greitošauda 15 šūvių per minutę. Sudaro pakankamą ugnies telkinį prieš lėktuvus iki 12 km. augštyje. Dėl lėkštos trajektorijos išimtinai taiklus prieš tankus iki 4 km. ir žemės taikinius iki 21 km. Priešlėktuvinis sviedinys sveria 60 svarų. Kiekvienas pabūklas vežamas "Ural" vilkiko; šešių tonų sunkvežimiu MA 2-57 vežama šaudmenys, ir ZIL-111 sunkvežimiu — radaras su valdymo aparatūra.

Keturių pabūklų baterija sudaro gana didelę vorą ir reikalinga gerų kelių. Negali važiuoti lauku ir tokiais keliais, kur gali praeiti tankai ir lauko autovežimiai. 100 m m pabūklai netinka kauti smingančius bombonešius ir žemai skrendančius lėktuvus, todėl gali būti lengvai neitralizuojami. Kadangi pabūklai valdomi kovotojų optiniais instrumentais, tai laikomi neefektingi prieš moderniškus sprausminius lėktuvus.

Taktinės raketos — USZV-2 (amerikiečių vadinamos SAM — Surface to Air Missiles) buvo bandytos žydų - arabų konflikte: egiptiečiai iššovė 22 šio tipo raketas į žydų lėktuvus, dvi iš jų į helikopterius, kurie manevruodami išvengė kliudymų. Sprausminiai lėktuvai išvengė kliudymų daug paprasčiau. Prieš šias raketas Vietname pietinės dalies jėgų pilotai apsigynimui sėkmingai naudojo tą pačią taktiką. Kliudymų pasitaikė tik tais atvejais, kai lėktuvų pilotai nepastebėdavo paleistos raketos.

Raketos kilimo greitis iki 3,000 metrų yra mažas — ore lengvai pastebima, (amerikiečių naikintojai šaudydavo kylančias raketas), krypties keitimo judėsiai nepaslankūs (pastebėjęs atskrendančią raketą, laikykis šaltai, leisk priartėti beveik iki kontakto, tada staigiu posūkiu, kilimu ar smigimu, spruk į šalį, ir raketa praūž pro šalį — taip instruktuojamas pilotas priešraketinei apsaugai).

Kilnojamas raketų stotis parengt šaudymui trunka virš 6 valandų. Raketa pasidaro veiksminga, pakilus 2 kilometrus ir iki pasiekia 18 km. į oro taikinius ir teoretiškai iki 60 km. į žemės taikinius. Raketos ilgis 24.5 pėdos, sveria 4320 svarų.

Bateriją sudaro 9 raketos laidymo parengtyje ir trys rezerve. Aptarnauja 22 specialūs vilkikai, 30 sunkvežimių ir 220 vyrų tarnybos.

Artilerija. Kiekviena pėstininkų divizija turi 122 m m M-38 gaubicų dalį, susidedančią iš 24 pabūklų, vežamų ZIL-111 sunkvežimiu, ir kautynių lauke 12 vyrų tarnybos pabūklui. Tolišauda 12 km. Sviedinio svoris 47 svarai. Pabūklas lengvai aptarnaujamas techniškai silpnai parengtos tarnybos, nesudėtingas, stambios konstrukcijos. Kitas, 152 m m M-43 gaubicų dalinys, susidedantis iš 12 pabūklų, taip pat įeina į pėstininkų divizijos sudėtį. Tolišauda 12 km. Sviedinio svoris 88 svarai.

122 m m keleriopos paskirties M-65 pabūklas žemo silueto, šaudomas nuo trikojo 360 laipsnių, tolišauda 22 km, prieš tankus iki 2,5 km, žemės taikiniams — iki 10 km. Sviedinio svoris 50 svarų, prieštankinio sviedinio svoris 42 svarai.

Didelėje paslaptyje laikytas **130 m m M-66 pabūklas** pakliuvo žydams į rankas 1967 m. kare. Tolišauda 28 km., greitošauda — 12 šūvių per minutę, 50 svarų sviedinys turi palyginamai didelį galingumą. Pabūklas vežamas "Ural" vilkiko. Baterija, susidedanti iš 4 pabūklų, valdoma radaro ir elektroninių įrengimų pagalba, turi automatinius įrengimus, kurie išstatomi priekinėse kautynių linijose susekti priešo artilerijos ugniavietes ir nukreipti pabūklus. Šių pabūklų pirminė paskirtis — naikinti priešo artilerijos ugniavietes.

Autovežimiai. BTR-40 lengvai šarvuotas, skirtas asmenims, ZPU-2 kulkosvaidžiui, lauko radio stotims, sužeistiems ir kitiems mažesniems objektams vežioti. Keturiais ratais, 80 arklio jėgų motoru (naudoja 70-octanų benziną). Nedalomai ginkluotas Goriunov SPM kulkosvaidžiu. BTR-40 įgula — 2 kovotojai, gali vežti 8 kovotojų pėstininkų skyrių. Didžiausias greitis kelyje 80 km. per val., kuro išteklius — 280 km. **BTR-40-A patobulintas autovežimis — amfibija,** sumažintas siluetas (nuo 6,5 pėdos iki 5 pėdų), varomas visais 4 ratais, sveria 4 tonas (be krūvio), didžiausias greitis kelyje — 90 km. per val. Kuro išteklius 360 km., įgula — 4 kovotojai, ginkluotas "Goriunov" SPM kulkosvaidžiu. Pritaikytas važiuoti ir laukais. BTR-40-A naudojamas vežioti didesnes lauko radio stotis, prieštankines "Šmel" raketas, taip pat naudojamas žvalgymui.

BTR-60 P, taip pat amfibijos tipo, šarvuotas 8 ratais, 9 tonų, 120 arklio jėgų motoro autovežimis pritaikytas vežioti pėstininkus. Prie 3 kovotojų įgulos talpina 16 kovotojų.

Ginkluotas dviem SPM (7.62 mm) ir vienu SPG (12.7 m) kulkosvaidžiais. Didžiausias greitis — 60 km. per val. kelyje ir 10 km. per val. vandenyje. Kuro išteklius 480 kilometrų. Kaip amfibija BTR-60 P laikomas geru, laukuose nepatenkinamu.

BTR-152 šarvuotas pėstininkus vežioti autovežimis, šešiais ratais, keičiamu oro spaudimu padangose, kad prisitaikytų prie kelio ar lauko skirtingų sąlygų. Variklis 110 arklio jėgų veža 2 vyrų įgulą ir 14 kovotojų. Didžiausias greitis — 70 km. per val., kuro išteklius 650 km. Silueto augštis 7 pėdos, ginkluotas "Goriunov" SPM, arba SPG kulkosvaidžiu. To paties tipo **BTR-50, pritaikyta** PT-76 tanko važiuoklė, su 240 arklio jėgų dyzeliu, sunkiais šarvais; talpina 3 vyrų įgulą ir 12 kovotojų. Siluetas — 6 pėdos; neginkluotas. Didžiausias greitis 40 km. per val. Kuro išteklius 250 km. (perlėtas, neturi ginklavimo). **PT-76 žvalgymui skirtas tankas — amfibija,** 14 tonų, ginkluotas 76 mm pabūklu ir 7.62 mm kulkosvaidžiu. Greitis — 45 km. per val. lauku ir 15 km. per val. vandenyje, kurio išteklius 250 km. Įgula — 3 vyrai.

Buvęs rusų **pagrindinis tankas** T-34/76 pakeistas nauju **T-34/85,** ginkluotas 85 mm pabūklu ir dviem 7.62 mm kulkosvaidžiais, 5 vyrų įgula. Sveria 32 tonas, 500 a. j. variklis, greitis iki 60 km. per val., kuro išteklius — 300 km. Egiptiečiai ir siriečiai T-34/85 naudojo kaip tankų naikintojus, apkasant žemėje arba gerai maskuojant (tokiu atveju tankas naudojamas ne savo paskirtyje, nes šiose sąlygose tą patį uždavinį galėtų atlikti ir lauko patrankos).

T-54, iki paskutinio meto buvęs pagrindiniu kautynių tanku, dabar pakeičiamas **T-55.** T-54 buvo naudojamas arabų ir siriečių prieš žydus 1967 m. kare. Ginkluotas 100 mm pabūklu, dviem SPM (7.62 mm) ir vienu SPG (12,7) kulkosvaidžiais. Keturių vyrų įgula. Pabūklas turi optinį taikiklį be žyroskopo. Neturi infra raudonų spindulių taikymo įrengimų šaudymui naktį. T-54 sveria 36 tonas; 520 A. J. variklis; greitis 45 km. per val. Kuro atsarga — 250 km. T-55 tankas sveria 37 tonas, variklis 550 a. j. Greitis 55 km. per val. Kuro išteklius — 300 km. Pritaikytas važiuoti trumpą laiką pasinėręs vandenyje. Pabūklas turi žyroskopą taikymui su elektronišku taikymo įrengimu, turi įrengimus taikyti naktį, šalia infraraudonų spindulių, pritaikytas stiprus šviesos prožektorius.

Sunkus 48 tonų tankas JS-3, žinomas kaip artilerijos paramos tankas, ginkluotas 122 mm patranka su 20 km. tolišauda į žemės taikinius ir 3 km į šarvuočius. Įgula 4 vyrai. Priedui turi vieną 7.62 mm ir vieną 12.7 mm kulkosvaidžius. Variklis 600 a. j. Greitis 35 km. per val. Kuro išteklius 189 km.

50 tonų T-10 yra pakaitalas JS-3. Variklis 700 a. j. Greitis 40 km. per val. Kuro išteklius 250 km. Ginklavimas kaip JS-3. Priedui turi automatinį taikymą.

Universalus T-62 tankas galutinai neįvestas tarnybon. 39 tonų su 110 mm patranka, trimis kulkosvaidžiais, keturių kovotojų įgula. 700 a. j. variklis, greitis 55 km. per val. Kuro išteklius 300 km.

Geras pravalyti sniego pusnis.

TT-34 pagalbinis tankas pastatytas ant tanko T-34 rėmo, bet neturi buldozerio kasimo įrengimų (tarp paimtų iš Sirijos ir Egipto rusų tankų nei vienas tokių įrengimų neturėjo. Vakarų tankų daliniuose pagalbiniai tankai turi hidrauliniai valdomus kastuvus — šiūpėles, kuriuos naudoja greitam kelių taisymui, griovių užpylimui, pylimų nukasimui, kliūčių pašalinimui, veiksmuose su pėstininkais — ardymui vielų kliūčių, griovių užpylimui ir t.t.).

ORT-54 vartojamas kasimui griovių, apkasų (12 metrų griovį apie metro gylio ir pločio iškasa per minutę, suprantama, normaliame dirvožemyje). Smėlėtose vietose netinka.

MST-54 tiltams nešioti - T-54 pritaikytas tankas. Neša 12 metrų ilgio ir 3.5 metro pločio tiltą, kuris kelia visus rusų gamybos tankus.

Kautynių autovežimiai gaminami Maskvoje — ZIL, Minske — MAZ, Gorkyje — GAZ, Kieve — KAZ ir Jaroslavlyje — YAZ, dabar gamina išimtinai civilinei rinkai.

Lengvos mašinos GAZ-46, 1.5 tonos **sunkvežimiai GAZ-54,** ir pusės tonos **sunkvežimis "Vezdechod". GAZ 69** skirtas "ŠMEL" raketas vežioti, lengvam transportui, žvalgybos patrulį vežti, vadovavimo tarnybai.

Maskvoje dar gaminama penkių tonų ZIL-1 11 sunkvežimiai. Minske, vokiečių suprojektuoti ir paleisti gamybon **5 tonų MAZ-63, šešių tonų MAZ-57, 10 tonų MAZ-100 sunkvežimiai,** pirmoje eilėje skirti transportui ir tiekimui. Turi ir kitų pagelbinių paskirčių: lauko pirmos pagalbos punktams, sužeistų evakuacijai, ryšio priemonėms, vadovietėms.

12 tonų Ural vežioja 130 mm pabūklus ir pabūklų valdymo elektroninius įrengimus, radarus, didžiuosius prožektorius, ir BM-24 raketų svaidytojus.

Konstruktyviai — rusų automašinos yra geros. Kaip jau žinoma, visoks išbaigimas — grubus, toli neprilygsta vakariečių išdirbiniams. Esminė savybė, kad visi varikliai veikia 70 oktanų benzinu. Kai arabai naudojo rusų sunkvežimiams 87 oktanų benziną, variklių vanduo užvirdavo net ir nakties žemoje temperatūroje, sudegindavo išmetimo vamzdžius, perkaitindavo tarpiklius. Variklių veikimas yra triukšmingas ir "nervuotas" (Amerikos daugeliui automobilių reguliarus benzinas yra 200 oktanų).

Palyginamai išvadoje rusų ginklavimas ir motorizacija nėra revoliucinė ar kuo nors iškylanti virš vakariečių. "Daugelyje atvejų rusai yra toli atsilikę. Esmėje nėra nukrypimų ar esminių pakeitimų taktiniame ginklavime nuo nusistovėjusių per pusę šimtmečio tradicijų, kas gal išryškina rusų-sovietų pastoviai tvirtą doktriną" (Leo Heiman).

— — —

NAUJAS KARIO LEIDINYS

Dr. Jonas Puzinas, KELIAS Į LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATSTATYMĄ. Netrukus pasirodys iš spaudos šis įdomus ir labai reikalingas prof. J. Puzino veikalas nušviečiantis Vasario Šešioliktosios Akto kilmę.

Z. Raulinaitis, PRIEŠ VIKINGŲ AUDRĄ, 72 psl., iliustruota, atspaudas iš KARIO su papildymais. Lietuvių kilčių karinė istorija VIII a. Kaina 2 dol. Užsisakant siųsti pinigus: KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. 11221.

— — —

AUKOS

Š. V. Tamošiūnas — 100 dol. jubilėjinių metų proga spausdintam žodžiui paremti. Per Centro valdybą paremti žurnalą KARĮ: Vlado Pūtvio Toronto š. k. 30 dol., DLK Gedimino Dehli š. k. 25 dol., Klaipėdos Cicero j. š. k. 15 dol., DLK Kęstučio Wisconsino š. k. 15 dol.

Pereinamajai sportinio šaudymo taurei įsigyti: L. K. Mindaugo Montrealio š. k. 10 dol., Vytauto Didžiojo Čikagos š. k. 10 dol., DLK Kęstučio Wisconsino š. k. 10 dol. ir Švyturio Detroito j. š. k. 5 dol.

ŠIŲ METŲ ĮVYKIAI IR MES

Šie, Laisvės Kovų, metai yra mums ypatingi ir reikšmingi. Jie, pradėti Kultūros Kongresu, dar nesibaigia savo įvykiais bei paruošimais. Jau turėjome įvairių kraštų miestuose viešus iškilmingus šio reikšmingo jubilėjaus paminėjimus, kur neapsiribota savitarpiu, bet išeita į viešumą. Minėjimams pasirinktos viešos miesto centrų vietos, buvo kviečiami svečiai iš įvairių tautų, vyriausybės atstovai, spaudos atstovai ir k. Suplaukusios lietuvių minios turėjo progos pademonstruoti savo tautinį susipratimą ir savo siekius dėl Lietuvos laisvės ir tautinio išsilaikymo. Buvo filmuojama, rašoma spaudoje, rodoma televizijoje ir kitais būdais atkreiptas kraštų plačiosios visuomenės dėmesys į mūsų reikalą, jiems buvo priminta, jog mūsų byla neturi būti užmiršta.

Pasisekusi Trečioji Šokių šventė Čikagoje sukėlė ir Amerikos visuomenės pasigėrėjimą ir nusistebėjimą. Po jos sekė Pasaulinė lietuvių skautų stovykla, sutraukusi lietuviškąjį skautų jaunimą iš įvairių pasaulio kraštų. Apie pusantro tūkstančio suplaukusių skautų sudarė ištisą palapinių miestą. Kaip Šokių šventėje, taip ir šioje stovykloje matėme mūsų šaunųjį lietuvišką jaunimą. Jie išblaškė visą tą baimę, apie kurią paskutiniuoju metu buvo daug kalbama ir rašoma: ar visos tos kovos dėl tautos laisvės ir pastangos tautiškai išsilaikyti svetimuose kraštuose nepasibaigs su šia generacija? Pasirodo, jog dar turime nemaža šaunaus ir ryžtingo jaunimo, paskui kurį seka ir priaugančioji karta. Jie yra susipratę lietuviai ir reikalui esant gali parodyti ką gali.

Šių metų iškilmės dar nesibaigia. Dar įvyks daug žadąs Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Seimas su visomis numatytomis pramogomis ir parengimais. Vėliau dramos festivalis, kuris tęsis keletą dienų, menininkų pasirodymai ir kt.

Visuose minėtuose parengimuose matėme daug šauliško jaunimo. Jis aktyviai dalyvavo šokių grupėse, organizuojant minėjimus ir visur, kur buvo reikalinga pagalba. Be to, atskirų vietovių šaulių kuopos, be suruoštų atskirų jubilėjinių minėjimų su programomis, atžymėjo dar įvairiais kitais būdais šiuos metus. Montrealyje L. K. Mindaugo kuopa suruošė vertingą lietuviškojo meno parodą. Toronte įvyko visos Kanados šaulių suvažiavimas. Detroitiškiai, be įvairių finansinių aukų — Liet. Fondui, *Kariui,* lietuviškai mokyklai, net skautų stovyklai, — dar sugebėjo paskelbti reikšmingą jaunimo literatūros konkursą su nemažomis premijomis. Tai parodys kiek gyvai jaunieji rašytojai reiškiasi šios srities kūryboje. Čikagoje L. K. Vytauto Didž. šaulių kuopa sekmingai pastatė stambų ir giliai patriotinį veikalą, S. Čiurlionienės trijų veiksmų dramą iš knygnešių gyvenimo — Aušros Sūnūs. Tai tik keli suminėti įvykiai. Taip pat kiekviena kuopa buvo pasiryžusi kuo nors ypatingu šiuos metus atžymėti. Metai dar nesibaigia ir daug kas iš minėtų įvykių mūsų dėmesio dar nepasiekė.

Ypačiai yra svarbu ir įdomu, kaip į tuos visus įvykius žiūrėjo ir atsiliepė mūsų jaunimas. Čia duodamas straipsnelis buvo parašytas dar prieš didžiuosius įvykius ir tik dėl techniškų kliūčių liko šiam žurnalo numeriui.

ŠOKIŲ ŠVENTĖ — TAUTINIS PASIDIDŽIAVIMAS

ALGIRDAS BUDRECKAS

Buvo prašoma rinktis iš anksto į amfiteatrą, nes jei visi susirinktų prieš pat spektaklį, būtų didelė spūstis ir Šokių šventės programa pasivėlintų.

Jau gerokai prieš 3-čią valandą ilgos eilės mašinų slinko į nurodytas vietas. Per trumpą laiką didžiausi plotai buvo apstatyti automobiliais. Salė, kuri talpina daugiau kaip 10 tūkstančių, buvo pilna žiūrovų, — tai daugiausia lietuviai, tik vienas kitas svetimtautis. Esant tokiai didelei miniai salėje girdėjosi įvairūs balsai ir garsai. Visų nuotaika buvo šventadieniška. Staiga, pasigirsta orkestro garsai — šokėjų parado maršas, kurį šiai šventei parašė ir dedikavo muz. B. Budriūnas. Paradavo vėliavos, o paskui jas žygiavo šokėjai, kurie buvo pristatyti vadovės J. Matulaitienės. Sugiedojus A. Braziui JAV Himną pirm. dr. L. Kriaučeliūnas atidarė šokių šventę. Po jo trumpos kalbos sveikino min. J. Kajackas ir gub. S. Shapiro. Prasidėjus šokiams akt. A. Eretaitė pristatė kiekvieną šokį ir trumpais bruožais nupasakojo šokio pavadinimą, kilmę ir t.t.

Šokiai buvo šokami atskiromis grupėmis, tik bešokant sudarydavo bendras figūras, kas žiūrovui sudarė nepaprastą gražų vaizdą. Visi šokiai buvo labai preciziški, ritmiški ir labai vienodai atlikti, nes buvo labai gerai paruošti. Šokiuose jautėsi ekspresija, jaunatvė ir šokėjų vidinis jausminis pasitenkinimas, nes iš jų judėsių dvelkė, ne pareigos jausmas, bet pamėgimas šokti.

Šokiams grojo III Tautinių Šokių šventės simfoninis orkestras su palyda — Marijos augšt. mokyklos mergaičių ir moterų chorais. Muziką tvarkė ir dirigavo muz. J. Zdanius. Pati muzika ir jos orkestracija, perdavimas ir dirigavimas buvo tikrai pasigėrėtinas. Tai nuopelnas gabaus muz. J. Zdaniaus. Puikūs chorai, jų žavingi balsai ir švelnios lietuviškos melodijos, išpildomos simfoninio orkestro, kerėjo klausytoją.

Žiūrint šokius, tautinius rūbus ir šokantį jaunimą, džiaugėsi širdis, kad turime dar šaunaus lietuviško jaunimo.

Tautinių Šokių šventė, tai didinga ir graži tautinė demonstracija — lietuvybės sustiprinimo festivalis, kuris ilgai nepamirštas.

Į rengiamą III Tautinių Šokių šventę buvo suvažiavę beveik iš viso pasaulio lietuviai — lietuviškas jaunimas. Toks bendras masinis pasirodymas mūsų lietuviško jaunimo yra labai svarbus dalykas, nes tai byloja, kad jaunimas įdomaujasi ir puoselėja mūsų lietuviškus šokius, juos vertina ir yra prie jų prisirišęs. Tautinių Šokių šventė paliko visiems žiūrovams ir šokėjams neišdildomų prisiminimų.

Ką suteikia jaunimui tautiniai šokiai ir kaip buvo paveikti žiūrovai, netenka plačiau aprašyti ir aiškinti, nes visa tai savaime kalbėjo kai sukeltos ovacijos ir audringi plojimai ilgai nesibaigdavo... Vien vaizdas matant šimtus berniukų ir mergaičių, pasidabinusių įvairiaspalviais tautiniais rūbais, jaudino kiekvieną lietuvišką širdį. Jų grakštūs judėsiai žavėjo žiūrovus, o apie jų išpildomus šokius netenka irgi daug kalbėti ir daryti įvertinimus, nes iš didelio pasitenkinimo, bei džiaugsmo, ne vienam žiūrovui, iš akių ašara per skruostą nuriedėjo.

Tautiniai šokiai tai lietuviški jausmai išreikšti judėsiais, kurie savo subtilumu pavergė lietuviškas sielas.

Laikas nepastebimai greit prabėgo stebint taip puikiai ir gražiai šokantį jaunimą.

Visas šokantis jaunimas išsidėsto įvairiomis figūromis per visą salę. J. Kapočius prabyla jautriais žodžiais, padėkoja ir atsisveikina su šauniu jaunimu — šokėjais. Su muz. B. Jonušo maršu, jam pačiam diriguojant, jaunimas, grojant simfoniniam orkestrui, apleido salę. Maršo graži melodija, primenanti "Į kovą augštaičiai, į kovą žemaičiai, į kovą visa Lietuva", nuteikė patrijotiniai ir sužadino ilgėsį mūsų mylimai tėvynei Lietuvai.

Gen. konsulas Petras Daužvardis ir š. Algirdas Budreckas prie Lietuvos Trispalvės, kuri plevėsavo bankete pagerbiant lietuvius teisininkus A. Sugintą ir J. Zurį. Ta pati vėliava prieš 30 metų buvo iškelta ir reprezentavo Lietuvą Olimpiadoje, Kaune.

V. Noreikos nuotr.

AR DINGO LIETUVIŠKOS JAUNUOMENĖS ENTUZIAZMAS?

Šiemet Čikagoje liepos 7 - 8 dienomis įvyko Trečioji Lietuviškų Šokių šventė, o vėliau prie Rako ežero Tautinė 50 m. jubilėjinė skautų stovykla. Iš Los Angeles į Čikagą išvyko dvi p.p. Razutienės ir Tumienės vadovaujamos, tautinių šokių grupės ir grupė skautų. Prieš pora metų turėjome Jaunimo Metus ir dalyvavome Jaunimo Kongrese Čikagoje.

Prisimindama anuos metus ir šiandieną tebeišgyvenu tą entuziazmą, kurį tuomet jutau klausydama Dainavos stovykloje paskaitų, kuriose buvo gvildenami Lietuvos ir mūsų tautos dabartinės padėties ir jos ateities klausimai. Prisimenu pačių klausytojų pasisakymus, statytus klausimus ir pačių dalyvių duotus atsakymus bei prieitas išvadas. Jaunimo Kongreso metu Čikagoje turėjome progos išgirsti eilę paskaitų apie Lietuvą, kurios dauguma mūsų jau mažai beprisimena ar, iš viso, niekados nėra matę, kaip ir aš pati, gimusi Los Angeles mieste.

Aš noriu tikėti, kad prieš dvejus metus sukeltas lietuvių jaunuomenės entuziazmas nebuvo tik laikinas dvasios pakilimas ir kad ir dabar jis, nors ir paskendęs gyvenimo kasdienybėje, pajėgs ir dės pastangų savo jėgomis ir vėl išplaukti į pakilesnį krantą.

Aplink girdime svetimųjų verkšlenimus, stebime demonstracijas prieš karą ir girdime visokių laisvių reikalavimus. Norisi pasiklausti — ar mes užmirštame savo Lietuvos likimą ir ar jau mumyse dingo toji dvasia, kuri skatino mūsų protėvius kovai prieš svetimos vergijos pančius ir baudžiavos jungą? Ne tam mūsų seneliai prieš 50 metų paskelbė Lietuvos Nepriklausomybę, o vėliau tėvai kovojo prieš naujus okupantus, kad Lietuvos vardas užsiliktų tiktai viename kuriame istorijos knygos puslapyje.

Reikia tikėtis, kad toji lietuviškoji dvasia tebėra gyva mumyse ir yra pats laikas atbusti, pagalvoti ir, stojus pamainon vyresniesiems, patiems jaunatvišku užsidegimu mėginti daugiau ką reikšmingo nuveikti. Tikiuosi, kad Trečioji Šokių šventė ir Skautų Tautinė stovykla duos mums tą akstiną.

Danutė Barauskaitė

Los Angeles, Kalifornija

DETROITAS

St. Butkaus šaulių kuopa yra paskelbusi rašinių konkursą viso pasaulio lietuviams (iki 30 metų). Rašinys turi būti ne mažesnis kaip 25 maš. puslapiai. I-ma premija 300 dol., II — 200, ir III — 100 dol.

Kraičio skrynia

Šauliai su Dramos Sambūriu suruošė aktorei š. Arlauskaitei-Mikšienei pagerbimą. Vadovaujant š. V. Tamošiūnui, šauliai surinko apie sukaktuvininkę archyvinę medžiagą ir, ją sudėję į K. Veselkos meniškai padarytą kraičio skrynią, jai įteikė. Dabar ta brangi skrynia perduota Lietuvių Archyvui Čikagoje.

Aukos

Detroito šauliai ne vien veikia kultūriniai, bet labai daug kur prisideda ir paremia savo aukomis. Pav. uoliai yra parėmę L. Fondą. Keletas narių jau yra tūkstantines įnešę, kiti, net pensininkai, kaip š. Arlauskaitė, įnešė po šimtinę, ar mažiau. Taip pat jie yra įamžinę savo mirusius šaulius — a.a. Praną Tamošiūną, kun. dr. Igną Boreišį, Praną Katiną ir Joną Šimkų. Jie, šauliai, turi sudarę komitetą, kuris daug dirba telkdamas lėšas jungtiniam finansų komitetui. Šauliai čia ir patys prisideda stambiomis aukomis, be to yra parėmę lietuvišką mokyklą ir skautų stovyklą.

Daug vilčių žadančios Detroito jaunutės lietuvaitės, entuziastingos šaulių darbo rėmėjos, Lietuvos Laisvės Kovų Metais šaulių ruošto per abi lietuvių radio valandėles "Išvežtiesiems paminklas" istorinio montažo atlikėjos. Iš k.: Birutė Kutkutė, 1967 m. "Kova dėl Klaipėdos krašto" šaulių konkurso I-os premijos laimėtoja Rūta Kaunelytė ir Virginija Pranėnaitė.

šaulio K. Sragausko nuotrauka

Detroito šaulės moterys

St. Butkaus Detroito šaulių kuopa, ypatingai gražiai išvysčiusi šauliškę lietuvišką veiklą, pritraukė ir nemažą skaičių šaulių moterų. Šiuo metu kuopoje randasi 18 moterų kurios pajėgs sudaryti ir savo sekciją.

Miela, kad prie savo veiklos pritraukė ir jaunų, gabių entuziastiškų lietuviškam darbui lietuvaičių — B. Kutkutė, R. Kaunelytė ir V. Pranėnaitė tai vis nuolatinės talkininkės įvairiuose šaulių kuopos kultūriniuose darbuose.

MOTERŲ ŠAULIŲ AUKA LSS TAUTINEI STOVYKLAI

Gegužės 26 d. Detroito šaulių kuopos išvažiavime Kodačių vasarvietėje, Nidoje, atsilankiusios šaulės moterys suaukojo 20 dol. Lietuvių Skaučių Seserijos Taut. Stovyklos III-jai premijai už gražiausią, įspūdingiausią papuošimą prie palapinių. I-ji premija, 50 dol., paaukota šaulių kuopos ir II-ji 25 dol. š. M. Vitkaus. Pinigus, 95 dol., kuopos pirmininkas perdavė Detroito Gabijos skaučių tuntininkei ps. A. Tamulionytei.

ČIKAGA

Vytauto Didž. kuopos meno ratelio dramos mėgėjų teatras, vadovaujamas akt. A. Brinkos, yra pakviestas dalyvauti šiemet Čikagoje ruošiamame Teatro Festivalyje. Šauliai žada pakartoti šiemet statytą S. Čiurlionienės 3 veiksmų dramą "Aušros sūnūs". Vienas stipriausių artistų yra meno kuopelės vadovas J. Petrauskas.

A. Markuzienė - Sidzikauskaitė atšventė 50 metų scenos darbo sukaktį. Vytauto D. kuopos šauliai jai suruošė pagerbimą, ta proga ją nuoširdžiai sveikindami ir iškeldami jos scenos ir šauliško darbo nuopelnus. Savo, artistės, scenos veiklą ji pradėjo 1918 m., vokiečių okupacijos laikais, o Lietuvai atgavus nepriklausomybę, ji tuoj įsijungė į visuomeninę liet. veiklą, ypač scenos darbe šaulių eilėse, organizuodama vakarus, vaidinimus. Čikagoje, atsikūrus Šaulių Sąjungai. A. Markuzienė įstojo į Vytauto D. šaulių kuopą, kur visą laiką dalyvauja šaulių teatro vaidinimuose bei jų įvairių paruošimų programose. "Aušros sūnų" pastatymuose ji dalyvavo jau trečiąjį kartą. Dabartiniame pastatyme ji vaidino motinos rolę, kurią atliko be priekaištų įtikinančiai. Ir "Šaulės Tremtyje" redaktorė prisideda prie bendrų sveikinimų, linkėdama jai dar nepavargti ir savo išvystytu talentu remti šaulių teatro pastatymus.

ŠAULIŲ VALANDĖLĖ LIETUVIŲ TELEVIZIJOJ ČIKAGOJE

Šaulių veteranas Rapolas Skipitis turėjo pasikalbėjimą su televizijos vedėju apie Šaulių Sąjungą, tuo būdu supažindindamas Amerikos lietuvių plačiąją visuomenę su šauliais. Teko nudžiugti su kokiu įsitikinimu šis prityręs veikėjas pasakė, kad jis nė kiek neabejojąs, jog Lietuva ir vėl atgaus savo nepriklausomybę. Taip pat buvo parodyta iš Lietuvos atsivežtoji šaulių vėliava.

Toronto Pūtvio šaulių kuopos 1968 metų valdyba. Iš k. į d. sėdi šauliai: S. Jokūbaitis, pirm., Z. Jonikienė, E. Dambrauskienė, V. Bačėnas; stovi: P. Jonikas, V. Rukšys ir P. Gulbinskas.

IŠ CENTRO VALDYBOS APLINKRAŠČIO

2. Jono Vanagaičio šaulių kuopos iškilmingame susirinkime š m. vasario 16 d. šauliai: Ona Vanagaitytė - Šležienė, Jieva Vanagaitytė - Janukienė ir Albertas Puskepalaitis išrinkti kuopos garbės šauliais, todėl įrašomi į garbės šaulių sąrašą.

4. Centro Valdyba Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrimo 50 metų sukakčiai paminėti nutarė išleisti Sąjungos įkūrėjo Vlado Pūtvio ženkliuką lipdymui prie vokų, knygą "Klaipėdos sukilimas" ir suruošti savaitinę šaulių stovyklą.

5. Uniformų komisija papildoma Vytauto Didžiojo, Gen. T. Daukanto ir Klaipėdos kuopų šaulių moterų vadovėmis, šaulių moterų uniformos reikalams.

IŠ LIETUVIŲ MOTERŲ SPAUDOS

Išėjo įdomus ir labai turiningas gegužės-birželio "Moters" numeris. Yra ypač du visoms moterims įdomūs straipsniai, būtent, M. Slavėnienės — Sukilėlės moterys V. Mykolaičio-Putino "Sukilėliuose" ir D. Petrutytės — Motiniškumo prasmė ir jo uždaviniai. Daug apie moterų pasaulį, naujas sveikatos patarimų skyrius ir k. Jį panagrinėsime sekantį kartą.

ŠAULYS — SAVANORIU Į VIETNAMĄ

Prie Čikagos Vytauto Didž. kuopos veikia gausi jaunųjų šaulių grupė. Vieni šoka tautinius šokius ansamblyje "Aušra", kiti dalyvauja vaidintojų kuopelėje, o dar kiti — dirba abiejose kuopelėse. Kai kurie jų lanko universitetus. Kiti vėl pašaukti kariuomenėn, sugrįžę, kur buvę, kur nebuvę, bet tuojau pat vėl įsijungia į šaulių eiles.

Į Vytauto D. šaulių kuopos tautinių šokių ansamblį "Aušra" 1959 m. įsijungė ir brolis **Jonas Bačkus**. Kaip gi jisai atsiliks, jei ir jo motina, bei sesutė taip pat uoliai veikia toje pačioje kuopoje? Tačiau, šaulys Jonas Bačkus patenka 1964 m. į kariuomenę. Jis dalyvauja Amerikos daliniuose Domininkonų raudonųjų riaušių malšinime. Būdamas kariuomenėje, baigia gimnazijos kursą. Toliau mokosi prie atominių raketų ir pakeltas į Pfc. Kariuomenėje žada siekti koledžo kurso iš tų pačių raketų specialybės.

Brolis Jonas yra sąmoningas patriotas lietuvis ir labai nekenčia Lietuvą pavergusių bolševikų. Negalėdamas kitaip juos pasiekti, užsirašė savanoriu vieniems metams kariauti Vietname.

J. Bačkus yra pavyzdingas šaulys, nes puikiai kalba lietuviškai, nevartodamas jokių svetimybių ir kaip tik gauna atostogas iš kariuomenės, tuojau pat vėl įsijungia į šaulių tautinių šokių ansamblį "Aušra".

Jauni ir seni šauliai broliui Jonui Bačkui nuoširdžiai linki sėkmingai mušti bolševikus Vietname, sveikam grįžti atgal į šaulių eiles -av-

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

Vasaros laikotarpyje atsiskyrė iš gyvųjų tarpo: Australijoje mirė aviacijos mjr. **Kazimieras Šimkus**; kariuomenės kapelionas prel. **L. Paznonskas**, Wilkes-Barre, Pa.; inž. **Algirdas Rūbas**, Korėjos karo veteranas, tesulaukęs tik 35 metų; aviacijos vyr. pusk. **Bronius Glodas** iš Worcester; kpt. **Jonas Ignatavičius**; plk. ltn. **Aleksandras Makulevičius**, buvęs Varniuose įgulos viršininku, mirė Argentinoje; savanoris **Ignas Grigaliūnas**, Kenoshoje.

— **Algimantas Vasiliauskas** baigė JAV laivyno akademiją ir tuoj buvo paskirtas į specialų dalinį, San Diego, Anapolyje jam buvo įteiktas pažymėjimas ir jis buvo pakeltas į ltn. laipsnį.

— **Algimantas Simanauskas**, iš Hartfordo, išbuvęs virš šešius metus JAV marinuose, sugrįžo į namus. Jis dvejus metus išbuvo P. Vietname ir ten pakėlė daug visokių išgyvenimų. Artimieji jį gražiai pagerbė.

↑ **Jonas Baškus**, iš Čikagos, uolus šaulys ir šokėjas jau nuo 1957 m. tarnauja JAV kariuomenėje. Paviešėjęs Čikagoje ir pašokęs III Tautinių Šokių Šventėje, liepos 26 d. jis išvyko į P. Vietnamą; ten jis dirbs prie raketų.

— Aviacijos plk. ltn. **Ricardas Gussen**, ištarnavęs 20 metų karinėje tarnyboje, pasitraukė į civilinį gyvenimą ir dabar dirba televizijos srityje, So. Carolina.

— **Eugenijus Kniukšta**, iš Čikagos, grįžo iš karinės tarnybos, ilgą laiką jam teko būti Pietų Korėjoje, demilitarizuotoje zonoje, kur saugojo sieną nuo bolševikų slapukų, kurie yra siunčiami į Pietų Korėją.

— **Rimas Bakaitis**, kuris dabar yra P. Vietname, ten sulaukė liūdną žinią, kad Union Pier, staiga mirė jo tėvas inž. Z. Bakaitis.

— Arch. **Paulius Markūnas**, atlikęs JAV armijoj pradinį apmokymą Fort L. Woods, dabar laukia kelionės į V. Vokietiją.

— **Algirdas Žardinskas**, iš Clevelando, liepos 5 d. išvyko 5 metams JAV karinėn tarnybon, į marinų korpą.

— **Vladas Pakutka**, JAV kariuomenės seržantas, jau 15 metų tarnyboje ir dalyvavęs P. Vietnamo frontuose, nesenai atvyko pas seserį į Woodhaven, N.Y.

— Adv. **Rimantas Ivaška** atliko poros metų karininko stažą; jis priklauso Amerikos tautinei gvardijai ir jau pakeltas į majoro laipsnį.

— **A. Norkus**, kilęs iš Cicero, Ill., yra pašauktas JAV karinei tarnybai.

— **Pranas Bastis** iš Pewaukee, Wis., atšventė savo 75 m. gyvenimo sukaktį. Buvo JAV karys I Pas. kare, o jam baigiantis, įstojo Lietuvos kariuomenėn savanoriu.

— **J. Kepalas**, kilęs iš Stone Park, Ill., neali Čikagos, dabar kovoja su komunistais P. Vietname. Jam tenka atlikti slapukų-seklių pareigas: būreliais jie išmėtomi po visą kraštą ir stebi komunistų judėjimą. Tai yra labai pavojingos pareigos.

Siuntiniams į Pietų Vietnamą yra išleistas specialus potvarkis: iki 5 svarų siuntiniai užrašant tik žodį SAM, eina oro paštu, bet mokestis imamas kaip ir už paprastus siuntinius ir kariai juos gauna per 5 - 7 dienas. Sunkesni siuntiniai kaip 5 sv., pažymėti PAL, eina oro paštu dvi savaites.

— **Raimundas Šarka** iš Čikagos, grįžęs iš P. Vietnamo ir išėjęs į atsargą, sumainė žiedelius su Egle Sinkute iš Ročesterio.

Algimantas J. Strazdas,

gim. 1945 m. gegužės mėn. 20 d., šiais metais sausio mėn. baigė The City College, New Yorke, geologijos kursą BS laipsniu. Būdamas kolegijoje lankė ir ROTC kursą, kurį baigęs, 1968 m. sausio mėn. 30 d. buvo pakeltas karininku — antruoju leitenantu, ir išsiųstas į Ft. Belvoir, prie Washingtono. Čia 1968 m. balandžio mėn. 12 d. baigė U.S. Army Engineer School.

Būdamas kolegijoje ir lankydamas ROTC kursą jis pareiškė norą būti lakūnu ir 1967 metų bėgyje gavo pradinį skraidymo apmokymą mažais mokomaisiais lėktuvais. Dabar Algimantas yra Ft. Wolters, Texas, kur apmokomas skraidyti kariuomenės helikopteriais. Pagal kariuomenės tradiciją 1968 m. birželio mėn. 28 d., atlikęs pirmą solo skridimą helikopteriu, Algimantas gavo "Hoverbug" titulą ir tradiciškai draugų buvo įmestas į vandens baseiną. (Išsidžiovinęs, jaunasis lakūnas, be abejo, ir vėl pakils į orą. Red.)

Kai kalbama apie Tolimųjų Rytų militarinę stipriausią valstybę, dažniausiai minima Raudonoji Kinija, kuri jau išsprogdino net termo-branduolinės energijos (vandenilio) bombą. Žinovų nuomonė yra skirtinga:— japonai yra pranašesni už kiniečius kokybėje ir valstybingumo bei tautinio subrendimo srityje. Kiniečiai turi aštuonis kartus daugiau gyventojų, tačiau japonų pramonės gamyba yra du kartu didesnė už Kinijos ir dideliu greičiu didėja. Kiniečiai visą savo pramonę nukreipė karinei gamybai ir jų karinis pajėgumas šiuo metu yra 13 kartų didesnis už japonų, su savos gamybos, rusų MIG tipo lėktuvais, artimų atstumų raketomis ir branduolinės energijos bombomis. Japonai pokarinę energiją nukreipė į laivų statybą (per paskutinius 12 metų prasimušė į pirmaujančią vietą), automobilių gamybą (trečioje vietoje), pirmauja daugelyje elektronikos šakų, toli pažengę fizikos, chemijos, inžinerijos ir technologijos srityse. Jei palyginti uždarbio augimą tai kiniečių uždarbis kiekvienam gyventojui (per capita) smunka; japonų — kas metai kyla apie 15% ir šiuo metu yra aštuonis kart didesnis už kiniečių. Santykiuose su kitais kraštais Mao Tse Tungo "kultūrinė revoliucija" kiniečius uždarė nuo kaimynų, kai tuo tarpu japonai nutiesė kelius į visus kraštus kultūriniam ir ekonominiam bendradarbiavimui ir progreso vystymui savam krašte. Dėka to japonai pramonės gamybos pajėgumu po Amerikos ir Rusijos atsidūrė trečioje vietoje; prie to reikia priskirti japonų darbštumą, sugebėjimus ir augštą mokslo lygį. Dar 1900 metais Japonijoj buvo 90% beraščių; įvedus privalomą ir neapmokamą mokslą šiuo metu Japonijoj priskaitoma mažiau negu 1% beraščių. Japonai turi augščiausią pasauly laikraščių skaitytojų nuošimtį (per capita). Jie pasistatę sau tikslu pakelti ir išplėsti mokslo lygį sudarant prieinamiausias sąlygas mokytis, kad paruoštų intelektualus ir mokslo priemones pažangai ir modernizavimui technologijos ir gamybos. Japonai turi didelį supratimą valstybės politiniam ir socialiniam gyvenime prisitaikydami savo individualinius reikalavimus pagal viso krašto sąlygas. (Japonai labai jautriai atsiliepė į gimimų reguliavimą iškilus erdvės klausimui, apribojant gyventojų skaičių aprėžtame plote — saloje ir skaitantis su ribotais ištekliais prieauglis sumažėjo iki 1% metams.) Buvęs japonų tradicinis izoliacijonizmas šiandien virto atviru lenktyniavimu su kitais kraštais kultūriniai, politiniai ir ekonominiai. Japonai įrodė, kad šalia pažangos ir modernizavimo galima išlaikyti ir ugdyti tautinį charakterį ir pajėgumą.

Kiniečių kovotojo apmokymas

Kadangi Vietkongo instruktoriai yra iš Šiaurės Vietnamo, kuris yra kiniečių įtakoje, tai pravartu peržvelgt kiniečio kario apmokymo metodą, kuris taikomas ir vietkongiečiams. Kiniečių ideja: kai ginklavimas ir aprūpinimas yra menkos kokybės, tai tam atsverti, individualus kovotojas turi būt gerai parengtas. Visas svorio centras ir yra nukreiptas ta kryptimi: individualaus kovotojo politinis ir taktinis parengimas ir mažiausio kautynių vieneto kautynių veiksmams apmokymas. Visa tai yra komunistų partijos kontrolėje. Pavienio apmokymo pagrindą suadro: pavienio kovotojo puolamieji ir ginamieji veiksmai, panaudojimas įvairiose sąlygose durtuvo, liepsnosvaidžio, granatų, apmokymas šliaužti, laipioti kalnais ir medžiais, artimų kautynių veiksmai naudojant įvairiausias priemones, belaisvių paėmimas, šaudymas, apsikasimas, sekimas ir žvalgymas. Apmokymas turi būti kietas, tikslus ir galimai kautynių sąlygoms realus. Kadangi kovotojų intelektualinis lygis yra žemas, todėl ir mokymas turi būti labai nesudėtingas. Politinis apmokymas statomas pirmoje eilėje, marksizmo - leninizmo principai turi būti sujungti su realybe ir kovotojo parengimas turi tarpti toje dvasioje. Komunistai pabrėžia, kad pavienis kovotojas ateina į armiją iš masės ir grįžta į masę, todėl ir armija turi prisitaikyti masės dvasiai ir jai tarnauti. Kariai — vadai taikos metu nėra pilnu kariniu supratimu vadai, nes masės principe turi visi vadovautis masės linija. (Karo metu vargiai tas pritaikoma — partiją ir masės liniją pakeičia kariniai vadai.) Į vieninį apmokymą įeina stiprus pabrėžimas neapkęsti priešo: — "Surask ir užmušk, kad tavo brolių klasė nekentėtų". Iš kadrų reikalaujama absoliutaus pavyzdžio: — "Parodyk ir reikalauk".

Be pakankamo apmokymo didelio masto manveruose moderni armija negali išvystyti reikiamo veiksmingumo — šių savybių kiniečiai neturi, nes jų daliniai retai siekia pulko sudėties manevrų; dar rečiau — jungtinių ginklų rūšių manevrų.

Pasirengimas biologiniam karui

Pagal sovietų plk. Penkovskio parodymus, rusai savo strateginiuose planuose turi ir biologinių priemonių panaudojimo kare planus. Artilerijos daliniai turi specialius sviedinius ir tarnyba yra apmokama kaip juos vartoti. Tarpkontinentinių raketų dalis turi biologinius užtaisus. Kaip tas klausimas atrodo amerikiečių pusėje, savo samprotavimus C. A. Larson patiekia sekančiai: didelis skaičius laboratorijų Vakaruose intensyviai dirba mikrobiologinėj srity, kad surastų ir išvystytų apsisaugojimo priemones prieš galimą netikėtinumą, kuris gali būti panaudotas vienos kurios nors gynybos dalies paraližavimui. Gali būti panaudota visa eilė bakterijų, pritaikant jas statomiems reikalavimams. Kai kurios bakterijos, teoriškai skaičiuojant, iš vienos, 24 valandų laikotarpyje, pasidaugina iki tūkstančių tonų. Yra drugio bakterijų rūšis, kurios vieno gramo užtektų apsirgdint milijonus. Yra priemonių numatytas užkrėtimams panaudot bakterijas kultivuoti, keisti jų veikimo intensyvumą ir laiką, už laboratorijos sienų, bet kurioje virtuvėje.

Greta bakterijų gali būti naudojami įvairūs chemikalai patalpinti į ventiliacijos angas, pastatuose, geriamo vandens baseinuose ir pan. Veikiantys į žmogaus nervų centrus, apsvaiginant ar sukeliant sekrecinius sutrikimus.

Mikrobų paskleidimo priemonių yra begalės — vokas su užkrėstu pašto ženklu, vaisvandeniai, maisto produktai, ir t.t. Inkubacinis periodas trunka nuo dienos iki savaičių, todėl pa-

stebėt užkrėtimo laiką ir vietą būtų nepaprastai sunku, tuo labiau kad simptomai gali pasireikšti kiekvienam asemniui skirtingai ir ne tuo pačiu laiku.

Taikiniai — atsižvelgiant į reikalavimus: valdžios įstaigos, kariniai štabai, susisiekimo ir transporto bei ryšių centrai, uostai, oro laivyno bazės, pramonė dirbanti kariniams tikslams, plotai kuriuos numatoma perleisti priešui ir t.t. Tikslas — kliudyti intensyvų priešo veikimą, laikinai, arba dalinai eliminuojant gyvąją jėgą nesunaikinant medžiaginių vertybių ir įrengimų, kad užėmus kraštą būtų galima vėl jas panaudot. Žmonės vienokiu ar kitokiu būdu išlikę ir pasveikę vėl galėtų dirbti gamyboje.

Apsisaugojimas — pirmoje eilėje masinis, privalomas nuolatinis skiepijimas nuo pagrindinių žinomų infekcinių ligų visam krašte (kas amerikoje ir praktikuojama); tinklas biologinių detektorių visam krašte greitam nustatymui bacilų rūšies ir pritaikymui priešnuodžių sustabdyt plėtimąsi. Reikiami ištekliai vaistų, išdėstyti visam krašte, atsakingo medicinos personalo žinioje, visame krašte apmokytų asmenų priešbiologinis sekimo tinklas. Laboratorijų tobulinimas, nauji metodai ir tyrimai biologinėje srityje parengimas kvalifikuoto personalo, intensyvus sekimas priešo krašte daromų pasirengimų ir savo krašto gyventojų imunizavimas. Tai tokios šiandieninės apsisaugojimo priemonės nuo biologinio užpuolimo.

B. B.

ATOMINIS LĖKTUVAS

Dar tik vystykluose esantis lėktuvas C-54, vadinamas Galaxy, savo dydžiu ir keliama galia pralenkia bet kokį iki šiol buvusį lėktuvą. Tačiau jau kalbama, kad čia dar ne viskas, tai tik pradžia į lėktuvų milžinų statybą, milžinų, kurie bus varomi atomine jėga.

Didelių lėktuvų statyba siekiama, ne tik didelius krovinius pervežti, bet ir didelius atstumus nugalėti. Atstumai yra surišti su degamos medžiagos kiekiu. Kadangi galingi džetiniai varikliai sunaudoja didelius kiekius degamos medžiagos, todėl tolimiems skridimams reikalinga tokių didelių kiekių degamos medžiagos, kad nebepalieka vietos kroviniui.

Iki šiol statomi lėktuvai buvo permaži, kad sugebėtų panešti atominį variklį ir jo radiacinį šydą. Tik šių metų kovo 2 dieną gimęs Galaxy atidaro duris atominiam lėktuvui.

Atominio lėktuvo mintis nėra nauja. Kai ji buvo pradėta gvildenti, tai sunkiausias lėktuvas svėrė 400,000 svarų. Tokio svorio lėktuvas galėtų pakelti tik variklį su radiacijos šydu, bet neliktų vietos kroviniui.

Galaxy, kuris sveria 750,000 svarų — 356 tonų, galėtų pakelti ne tik atominį variklį, bet ir tam tikrą krovinį. Atominio variklio svoris nedaug pasikeistų, jei lėktuvą ir gerokai padindintų. Šiandien jau visai aišku, kad nebėra kliūčių pastatyti tokio dydžio lėktuvą, kuris pakeltų atominį variklį, bet ir daug kitų įrengimų, reikalingų ilgam skraidymui, kartu ir personalą reikalingą tokio lėktuvo aptarnavimui. Kadangi degamoji medžiaga tam lėktuvui nesudaro svorio, kiek jos nepaimtum, todėl toks lėktuvas gali būti ore, kiek jam patinka, pagal įgulos sprendimą.

Kariuomenei yra įdomu turėti tokį lėktuvą, kuris be jokio kuro papildymo galėtų pasiekti bet kokią pasaulyje vietą ir grįžti į savo bazę, arba dar geriau, skristi nenusileisdamas savaites, mėnesius. Dar daugiau, kad tokis lėktuvas būtų pakraunamas ir iškraunamas ore,

Einant dar toliau ta pačia kryptimi, šį naują kūrinį norima padaryti antrininku vandenyno lėktuvnešiui, ant kurio galėtų nusileisti ir pakilti lengvesni lėktuvai, aptarnaujantieji įgulą, pakraujantieji ir iškraujantieji arba pasirūpinantieji patys save lėktuvai, kad tokiame lėktuve galėtų įsikurti vedantieji tam tikras operacijas štabai, jiems skirtuose frontuose. Toks lėktuvas turės būti ir arsenalu karo reikmenų, efektingų karo frontui paveikti, įskaitant raketas ir priešraketas bei platformas joms leisti.

Tokio atomine jėga varomo lėktuvo statyba kainuotų apie 1-2 bilijonus dolerių ir lėktuvas būtų pastatytas iki 1978-1980 metų.

Taip šį reikalą nusako dr. Smelt, vice-prezidentas ir mokslinės dalies vedėjas Lockheed Aircraft korporacijoje.

Paskutinė ir tuo tarpu svarbi problema lieka išspręsti, tai išvengimas radiacijos avarijos metu.

Kitos mažesnės problemos, kurių gali būti daug, atrodo, prie šių laikų technikos nesudarys nenugalimų kliūčių. Viskas rutuliojasi ta kryptimi ir net dideliais žingsniais. Pirmiausiai, š. m. birželio mėn. pamatysime, kaip į orą pakils tik ką gimęs Galaxy ir žinosime visus šio lėktuvo privalumus ir neigiamas puses, kas jame taisytina, ar visos į jį dėtos viltys pasitvirtins, kaip jį įvertins karo vadovybė ir kokia sekmė ar nesekmė lydės jį, kaip jis bus pritaikomas civiliam sektoriui ir t.t.

Tuo tarpu, dr. Smelt nurodo, kad po 20 ar 30 metų visi didieji lėktuvai bus varomi atominės jėgos. Ta kryptimi judėti — atseit tęsti studijas ir palaikyti technologijos vystymasi, reikia tuojau paskirti bent 500 milijonų dolerių.

St. Baipšys

NEVYKDYTOJI KARO OPERACIJA

Eilę metų John Kimche redagavo informacinį žurnalą "The Jewish Chronicle" ir jo išėjimas iš redakcijos savo laiku Izraelio vyriausybės sluogsniuose sukėlė daug kalbų. Kaip žymų karinį komentatorių jį pakvietė bendradarbiauti Beaverbrook'o koncernas, kas jam davė didelių galimybę įsigilinti į paskutinįjį arabų -izraelitų karą.

Gavęs leidimą dirbti britiškuose archyvuose, J. Kimche parašė knygą "The unfought Battle" (leidėjai: Weidenfeld ir Nicolson). Tai yra išvedžiojimas, kas būtų atsitikę, jei prancūzų kariuomenė būtų puolusi Vokietiją 1939 m. tarp rugsėjo 10 ar 15 d.

1939 m. rugsėjo 4 d. vyr. kariuomenės vadas gen. Maurice Gustave Gamelin išeities padėtyje turėjo sutelktas tokias smogiamąsias jėgas: 85 divizijas (tame skaičiuje tarp Reimo ir Mozelio 40 divizijų), 3286 tankus, 934 pirmos linijos lėktuvus ir 776 bombonešius.

Vakarų fronte vadovaujantis vokiečių gen. von Leeb savo žinioje turėjo 11 kautynių divizijų ir 25 rezerv.), šarvuočių ir aviacijos jie visai neturėjo, nes viskas buvo užangažuota Lenkijoje.

Esant tokiai disproporcijai, daugelis žymių kariškių ir nesistebi, kad rugsėjo mėn. pirmoje pusėje alijantų ataka būtų visai sulikvidavusi Vakarų frontą ir užėmusi pramoningą Ruhro kraštą, kol Hitleris būtų spėjęs iš Lenkijos atitraukti pasipriešinimui pakankamas kariuomenės jėgas.

Tos nuomonės yra prancūziškieji generolai: Blanchard, Gerodias, Lenclud ir Mittelhauser ir vokiškieji: Halder, Keitel, Leeb, Manstein, Westphal ir Weitzleben.

Prieš rugsėjo 15 d. žymaus vokiečių kariuomenės skaičiaus atitraukimas iš Lenkijos būtų pakeitęs visas aplinkybes tiek, kad Lenkijos gynimasis būtų žymiai kitoks ir nežinia, ar rugsėjo mėn. 17 d. būtų įvykusi sovietinė intervencija.

Kimche daro išvadą: jei "nevykdytoji" karo operacija būtų įvykdyta, tai karas galėjo užsibaigti 1939-1940 m. žiemą. Kita pastaba, kad alijantų vyriausybių galvos apgaudinėjo visuomenę, net ir savuosius draugus kabinetuose, ypač savo lenkiškąjį sąjungininką.

K. M. J. Šarūnas

PASKUTINIS AVIACIJOS MAJORO KAZIO ŠIMKAUS SKRIDIMAS

Birželio mėn. 10 d., trumpai sirgęs, Melbourne mirė karo lakūnas, buv. Lietuvos aviacijos majoras Kazys Šimkus, 62 metų amžiaus. Artimųjų, draugų ir tautiečių palydėti, a.a. Vazio palaikai atgulė amžinam poilsiui Melbourno Memorial Park kapinėse. Paskutinį patarnavimą velioniui atliko kun. dr. P. Bačinskas. Atsisveikino ramovėnų vardu — N. Butkūnas, Lietuvių Bendruomenės — Grincevičius ir buv. lakūnų — J. Seliokas.

Kazys pagal tėvus buvo švenčioniškis, bet pats gimęs buvo Rygoje, kur tėvas tarnavo. Po karo persikėlus Lietuvon, Kazys baigęs "Saulės" mokytojų seminariją Kaune, 1923 m. įstojo į Karo mokyklą ir 1925 m. išėjo iš jos jaun. leitenantu. Jausdamas technikos pamėgimą Kazys 1926 m. pereina į aviaciją ir išbuvęs joje 14 metų, 1940 m. liepos mėn. iš einamų eskadrilės vado pareigų paleidžiamas, su pensija, į atsargą majoro laipsnyje.

Artėjant bolševikams į Lietuvą antrą kartą, Kazys su šeima 1944 m. pasitraukia į Vokietiją ir 1949 m. emigruoja į Australiją. Čia jis apsigyvena pradžioje Geelonge, vėliau persikėlęs į Melbourną, įsigijęs sunkvežimį, vertėsi kontraktoriaus darbu.

Avacija Kaziui buvo duona ir druska. Ir apleidus aviaciją jo nuolatinė pokalbių tema buvo skraidymas ir motociklų sportas. Kiekvieno lakūno gyvenimas daugiau ar mažiau yra spalvingas. Kaziui likimas tų spalvų nepagailėjo. "Ir skamba dainelė, nebaisi audra . . .", buvo mėgiamas Kazio posakis. Augštai ir toli skambėjo jo dainelė . . . Visų nuotykių nesuminėsi. Atmintinas jo skridimas su maj. Pesecku, kai užsidegus ore lėktuvui juodu, beveik stebuklingai, nusileido. Mūsų aviacija tada dar neturėjo parašiutų ir Kazys su Pesecku išlipęs ant sparno, jau buvo beketinąs nerti žemėn. — Vis bus lengviau mirti, nei sudegti gyvam, — galvojęs. Tik Peseckas jį sulaikė. — "Palauk dar, gal pasiseks . . ." Besileidžiant tada Peseckas ir apdegė daugiau, nei Šimkus. Kitą kartą, skrendant su kitu lakūnu, bekylant sprogo motoras. Parašiutai jei ir būtų turėta, negelbėtų, nes peržemai. Pasisekė. Vilniaus kraštas ypatingai Kazį viliojo ir jis ne kartą buvo "privačiai" pasukęs ten pasižvalgyti iš augščiau.

Į Australiją Kazys buvo atsivežęs uniforminį lakūno mundurą, su kuriuo norėjo būti palaidotas, bet leidosi perkalbamas ir padovanojo jį Lietuvių muzėjui Adelaidėje. Kita jo dovana muzėjui buvo Lietuvos žemėlapio 1:100,000 komplektas. Su šiuo žemėlapiu Kazys labai nenorėjo skirtis — manė, kad gal jam pačiam kada dar bus reikalingas . . .

Įsijungęs į Melbourno "Ramovės" skyrių, Kazys eilę metų ėjo įvairias valdybos nario pareigas, todėl paskutinėje kelionėje buvo palydėtas ramovėnų garbės sargybos.

Liūdi Kazio likusi žmona Zofija, sūnus Kazys-Vilnius, duktė Loretatau, Kazimierai, pasiekti dausas, į kurias pusiaukelėje tu tiek kartų esi buvęs.

J. Pus.

ĮAMŽINTOS LAISVĖS KRAUJO AUKOS

Du Lietuvos Nepriklausomybės kovų dalyviai (iš Philadelphijos) įrašė į Lietuvių Fondo narių sąrašus **Povilą Lukšį**, pirmąjį nepriklausomos Lietuvos kareivį, žuvusį laisvės kovose 1919 m. vasario 8 d. prie Taučiūnų kaimo, Kėdainių apskr. ir **Antaną Juozapavičių**, pirmąjį nepriklausomos Lietuvos karininką, žuvusį laisvės kovose 1919 m. vasario 13 d. Alytuje. Šie du kuklūs geradariai (pavardžių prašė neskelbti), įamžindami pirmąsias Nepriklausomybės kovų aukas Lietuvių Fonde, tuo būdu išreiškė pagarbą visiems laisvės kovotojams, paguldžiusiems savo galvas ant Tėvynės Laisvės aukuro.

Lietuvių Fondas remia lietuvių švietimą, mokslą, kultūrą, skatina ir ugdo lietuvybę. Kitaip tariant, su LF parama ruošiami sąmoningi lietuviai, būsimieji laisvės kovotojai. Tai turi žinoti kiekvienas lietuvis. Ramovėnai, kūrėjai-savanoriai, šauliai, visi mūsų kariai ir, bendrai, visi lietuviai kviečiami jungtis į LF narių eiles ir tuo būdu prisidėti prie būsimų laisvės kovotojų ruošimo. Visi, kurių širdyse dar žėri tėvynės meilė, turėtų savo auka prisidėti prie POVILO LUKŠIO ir ANTANO JUAZAPAVIČIAUS įnašų padidinimo. Tai yra toks nuoširdus pageidavimas tų, kurie tas dvi laisvės kraujo aukas įamžino Lietuvių Fonde.

Šia proga primenama, kad Lietuvių Fonde yra įsteigtas ir Nežinomo Lietuvos Kario įnašas. Šiam įnašui skirdami savo auką, pagerbsime visus lietuvius žuvusius ir žūstančius už Lietuvos laisvę.

Per pasišventimą ir aukas tauta savo prarastą laisvę atgauna. Tauta, kuri pamiršta ir negerbia savo laisvės kraujo aukų, laikoma mirštanti tauta. Neduokime pagrindo galvoti, kad mūsų tauta priklauso prie mirštančiųjų. Lietuvių Fondo adresas: Lithuanian Foundation, 6643 S. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629, USA.

A. Rėklaitis

Lietuvos Laisvės Kovos Metai
Čikaga, 1968.VIII.12

Plk. ltn. Prano Pučeko laidotuvės. Išvežtas į Sibirą 1945 m. grįžo į Lietuvą 1960 m., netekęs sveikatos. Po ilgos ir sunkios ligos jis mirė ir 1966 m. liepos mėn. buvo palaidotas Pučekalnės kapinėse,— Biržų apskr.

Dėl straipsnio

"Karo lauko paštas"

(KARIO Nr. 4)

Tą rašinį turiu papildyti. Reikia manyti, kad aprašymas puslapiuose 102 iki 106 imtinai yra teisingas, tačiau po sakinio: "Galima manyti, kad karinio lauko pašto įstaigų buvo ir daugiau, bet kolkas apie tai davinių nėra" (psl. 107), tektų pridėti:

1921 m. rugpjūčio mėn. buvo pašauktas kariuomenėn Petras Kirkilionis. Jį pakėlė karo valdininku nuo rugpjūčio 26 d. ir paskyrė formuoti 4-tą karo lauko paštą. Suformavimą jis baigė rugsėjo 25 d. ir išvyko į IV divizijos štabą.

1921 m. buvo karo lauko paštas Nr. 1 prie I divizijos štabo; jo viršininku buvo pašto valdininkas (pavardės nebeatsimenu, nebeatsimenu ir padėjėjo).

Karo lauko paštas Nr. 2 buvo prie II divizijos štabo. Jo viršininku buvo karo valdininkas Mykolas Plepys, padėjėju — pašto valdininkas Jasiūnas.

Karo lauko paštas Nr. 3 buvo prie III divizijos štabo, jo viršininku buvo karo valdininkas Kuginys (padėjėjo nebeatsimenu).

Karo lauko paštas Nr. 4 buvo prie IV divizijos štabo. Jo viršininkas — karo valdininkas Petras Kirkilionis, padėjėjas — buvęs paštininkas, karys Meškauskas.

Centrinė karo lauko pašto KONTORA buvo prie Generalinio štabo Kaune, jos viršininkas — karo valdininkas Jazdauskas ir padėjėjas, einąs karo valdininko pareigas, Audokas (dabar mums žinomas veikėjas Audėnas). Čia turiu pridurti, kad jam buvo duodama lengvatų Kauno suaugusiųjų gimnaziją lankyti.

Karo lauko paštai Nr. 1, 2, 3 ir 4 buvo išformuoti karo veiksmams pasibaigus 1922 metų pabaigoje. Centrinė karo lauko pašto Kontora užbaigė išsiformuoti 1923 m. birželio 16 d.

1-mo k.l. pašto viršininkas išėjo Paštų žinybon dirbti, kur nežinau. 2-ro k.l. pašto viršininkas, karo valdininkas Plepys buvo atleistas atsargon ir gavo Biržų pašto viršininko vietą. 3-jo k.l. pašto viršininkas karo valdininkas Kuginys buvo atleistas atsargon ir paskirtas Biržų pašto viršininko padėjėju. Pašto valdininkas, 2-o k.l. pašto viršininko padėjėjas, buvo paskirtas pašto valdininku Biržuose. (Jie visi trys buvo biržiečiai.) Centrinės k.l.p. kontoros viršininkas Jazdauskas buvo atleistas atsargon ir gavo Palangos pašto viršininko vietą. 4-to k.l.p. viršininkas, karo valdininkas Kirkilionis, kaip dar neatitarnavęs nustatyto įstatymu Nr. 91, §4 trijų metų karo tarnybos laikotarpio, buvo atleistas iš kariuomenės iki atskiro įsakymo, kaipo reikalingas Susisiekimo ministerijai, t.y., jį perkėlė į tikrosios karo tarnybos karininkų rezervą (atsargą).

1936 m. Karinės tarnybos įstatymu Nr. 561, §252 buvo likviduotas karo valdininkų korpas. Buvę atsargoje karo valdininkai: Jazdauskas, Plepys ir Kuginys buvo atleisti į demisiją. Karo valdininkas P. Kirkilionis, kaip tikrosios karo tarnybos karininkų atsargoje beesąs, buvo Respublikos Prezidento Aktu 1937 m. lapkričio 23 d., Nr. 1170 pakeltas į jaunesniojo leitenanto laipsnį. Kariuomenės Įsakymu 1937 Nr. 70, §2 kaip administracijos karininkas jaunesnis leitenantas Petras Kirkilionis, iki atskiro įsakymo, paliekamas toliau dirbti savo dabartinėje tarnybos vietoje. Va, šitaip užsibaigė Lietuvos karo lauko paštų ir jų tarnautojų istorija.

Čia turiu pridėti, kad tikrai 1921 m. į divizijos štabą atskrisdavo lėktuvas, numesdavo maišelį su karių laiškais divizijos rajone ir nuskrisdavo toliau savo užduotį vykdyti.

Karo lauko ORO pašto atžymėjimui kitoki štampai nebuvo naudojami. Laiškus štampuodavo tais pačiais k.l. pašto štampais, kokie atspausdinti 104 ir 105 puslapiuose.

Kas link telefoninio susisiekimo, turiu pridėti, kad 1921 m. prie divizijų štabų buvo Ryšio kuopos. Jos turėjo telefono centrinę, kuri buvo sujungta su divizijos padaliniais (pulkais ir atskiromis dalimis), vietiniu paštu ir Generaliniu štabu. Pulkų štabai turėjo savo mažesnes centrines, kur buvo įjungti pulkų padaliniai, vietinis paštas, divizijos štabas.

Paštą: laiškus, siuntinius ir piniginės siuntas, paimti iš lauko paštų pulkų štabai, ar atskiros dalys, siųsdavo karį su tam tikru įgaliavimu paimti. Jis nugabendavo savo pulko štaban ir ten paskirstydavo kuopoms ar kitoms dalims.

Peknis, Vokietija

Kaina 2 :— a

Dėl RAMOVĖS Bendraraščio

Žurnale KARYS Nr. 5 iš š.m. yra patalpintas LVS Ramovė C.V. Bendraraštis Nr. 89, liečiantis LVS Ramovė Skyrių atstovų suvažiavimą š.m. lapkričio mėn. 23-24 d. Čikagoje.

Yra auksinė tiesa, jog kritikuoti yra labai lengva, bet ką nors gero padaryti, tiesiog, neįmanoma.

Bet, žvilgterėjus į numatytą LVS Ramovės Skyrių atstovų suvažiavimo dienotvarkę, vis tik norisi trigrašį pridėti.

Bendraraščio punktas 2, raidė a sako, kaip iškilmingiau atšvęsti Liet. kariuomenės atkūrimo sukaktuves.

Iškilmingų minėjimų, kuriuose mes vienas kitą paliaupsiname, o vėliau puošniųjų damų draugijoje ir prie gausiai apkrautų stalų pagurkšnojame, — turėjome jau gan apsčiai.

Šis momentas yra degantis, kitaip pasakius, Rytų Europoje jau gyvai reiškiasi prieš pusšimtį gyvavę dekabristai.

Kai Karpatų kalnais ateina pavasaris pavergtai Lietuvai, tai reikia ne iškilmingų minėjimų ir ne saldžių plepalų, bet reikia labai aktyvios akcijos įvairiomis kryptimis.

1965 m. lapkričio mėn. 13 d. New Yorko didžiulėje sporto halėje daugtūkstantinė minia šaukė: "freedom, freedom!" ir atrodė pastato sienos sutruks, bet tai buvo riksmas tik patiems sau. Visai jau kitas efektas gavosi, kai išėjome į didmiesčio gatves...

Kai LVS Ramovės skyrių atstovų suvažiavime bus atstovaujami Europos ir net Australijos lietuviai kariai, tai ar nebūtų efektingas veiksmas "War Veterans" vardu pasiųsti atatinkamas rezoliucijas Lietuvos laisvės reikalu J. Tautoms, atatinkamų kraštų vyriausybėms, mūsų reikalą remiantiems senatoriams ir pan.

Ar negalima būtų sukviesti, bent dalelę, lietuvių karių veteranų Korėjos, P. Vietnamo karų ir šiaip atitarnavusių JAV kariuomenėje? Ar negalima būtų, bent dalelę, jų pritraukti į LVS Ramovės skyrius? Kas gi žino, ar ateityje Lietuvai nebus reikalingi tokie, kaip a.a. Darius ir Girėnas.

Raidė b., bendravimas su okupanto įstaigomis ir jo agentais: — aišku savaime, jog šis reikalas yra mums labai opus.

Kai pavienis lietuvis vyksta į Tėvynę, tai jis kad ir labai nenoromis, bet yra jau priverstas turėti įvairių reikalų su okupanto įstaigomis ir net per jo miestus keliauti.

Ryšis su kraštu ir ten likusiais yra gyvybinės reikšmės reikalas; jis yra būtinas ir neišvengiamas. Tat ir su kokiais ekscentriškais tuo reikalu sprendimais, reikia būti labai atsargiems.

Savo laiku vyko Lietuvon Amerikos lietuviai sportininkai. Gi kiek vėliau, vienas karštakošis laikraštyje "Nepriklausoma Lietuva" juos išvadino judošiais. Panašūs išsireiškimai, neįsigilinus į reikalo esmę, — nepateisinami.

Minint Lietuvos kariuomenės sukaktuvines datas, reiktų vis naujų — efektingesnių tam tikslui priemonių. Viena iš tokių priemonių ir labai praktiška, tai yra įvairūs filmai.

Būtų gera turėti ir labai naudinga pademonstruoti mūsų jaunimui filmą iš Lietuvos praeities, Nepriklausomybės kovų laikotarpio ir pan. Įvairių nuotraukų būtų galima dar daug surankioti. Tik reikia iniciatyvos ir šiek tiek pinigo.

A. Lukas, Kanada

REIKALINGAS "KARO ARCHYVAS"

LVS Ramovės, karo istorijos komisijai yra reikalingas "KARO ARCHYVAS", neperiodinis žurnalas, ėjęs Lietuvoje 1925-1940 m., red. plk. ltn. V. Steponaitis. Viso buvo išleista 12 tomų. Kas turite, prašome parduoti, arba paskolinti. Už paskolinimą taipogi bus atlyginta. Rašyti adresu: Kazys Ališauskas, 7312 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Mykolas Vaitkus, **Nepriklausomybės saulėj**, 1918-1940 Atsiminimai, VI tomas — antroji dalis. 280 psl. Išleido NIDA, Londone, 1968 m.

Alė Rūta, **Prisikėlimas**, romanas, 205 psl. Išleido NIDA, Londone, 1968 m.

Petras Matekūnas, **Ten Gintarėliai**, dainorėlis Atžalynui, redagavo komp. J. Žilevičius, išleista autoriaus lėšomis, 1968 m.

J. Narūnė, **Bernsteinchen — Gintarėlė**, 24 psl. iliustruota V. Stančikaitės spalv. paveikslais; vertė iš lietuvių į vokiečių kalbą B. Girdvainytė. Išleista Medelin, Kolumbijoje, P. Am.

Laimutis Švalkus, **Dienų sūkuriuos**. Antras eilėraščių rinkinys. Išleido žurnalas "Šaltinis", Nottinghame, Anglijoje 1968 m. 62 psl., kaina 6 šilingai arba 1 doleris.

AUKOJO KARIUI

$100.00 — LVS "Ramovė" New Yorko skyrius; $71.50 — LVS "Ramovė" Hartfordo skyrius; $25.00 — LVS "Ramovė" Philadelphijos skyrius; Po $20.00 — LVS "Ramovė" Niagaros pus. skyrius, LSST Vytauto Didž. Šaulių kp., Chicago, Ill. $10.00 — LVS "Ramovė" Clevelando skyrius. $8.00 — J. Vaičjurgis, Dorchester, Mass. Po $7.00 — J. Suvis, Fort Lee, N.J.; K. Trečiokas, Newark, N.J. Po 5.00 — K. Morkūnas, Cleveland, Ohio; A. Tveras, Chicago, Ill. $4.40 — L. Vasiliūnas, Norwood, Autsralia. $3.50 — J. Mikolaitis, Westwood, N.J. Po $3.00 — K. Algenis, Brooklyn, N.Y.; Pov. Babickas, Worcester, Mass.; J. Balbatas, Cleveland, Ohio; J. Bertulis, Chicago, Ill.; A. Daugelavičius, Côte St. Luc, Canada; Al. Daunys, Syosset, N.Y.; Vl. Dautartas, Wickliff, Ohio; F. Janonis, Brockton, Mass; Pr. Machulis, Baltimore, Md.; Vl. Mieželis, Chicago, Ill.; P. Norkus, Hartford, Conn.; A. Reklaitis, Chicago, Ill.; Pr. Totilas, Omaha, Nebr.; Ad. Tumas, Norwood, Mass.; K. Zaganevičius, So. Boston, Mass. Po 2.00 — A. M. Cieminis, Rochester, N.Y.; J. Ignas, Cleveland, Ohio; A. Ivanauskas, Detroit, Mich.; Elena Legeckis, Jamaica, N.Y.; A. Mockus, Hartford, Conn.; S. Šetkus, St. Catharines, Canada; J. Šidagis, Detroit, Mich.; Br. Užemis, Rochester, N.Y.; L. Virbickas, Brooklyn, N.Y. Po $1.00 — Alf. Baika, So. Boston, Mass.; Alg. Gustaitis, Los Angeles, Cal.; R. Liormanas, Rochester, N.Y.; Jz. Namikas, Chicago, Ill.; K. Pažemėnas, Hawthorne, Calif.; K. Pranckonis, Baltimore, Md.; Z. Strazdas, Wethersfield, Conn.; Ad. Varnas, Chicago, Ill.

KARYS dėkoja aukotojams.

Papildant Detroito KARIUI paremti komiteto aukotojų sąrašą, aukojo: M. Sims $5.00 ir Asminas $5.00.

Senovės Lietuvos karys (pavaizdavo š. A. Sutkaitis) dalyvavęs šaulių suvažiavime Toronte, Kanadoje, birželio 22-23 d.

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $7.00, pusmečiui — $3.50, atsk. nr. — 70¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
K A R Y S
916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.
Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.
KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.